

Gemeente Amstelveen

Gemeentelijk beschermd stadsgezicht

redengevende omschrijving

adres : **Boekenrodelaan 2 tm 18** (even nummers)
postcode : 1181 AN
naam object : Complex van 9 woningen, straatwand onderdeel van een gesloten
bouwblok
kadastraal : sectie H nrs 12522, 11860, 12160, 12684, 12685, 12161, 12162, 17587,
12823.
bouwjaar : 1929
architect : J.C. Brand (architect bouwonderneming Bouwmij Kennemer III)

Afbeelding 1

Gemeentelijk beschermd stadsgezicht

De bedoeling van een beschermd stadsgezicht is dat het straatbeeld, het karakter en de hoofdstructuur van het beschermde gebied in stand blijft, en dat de functionele ontwikkeling in hoofdlijn blijft aansluiten op de historische ontwikkeling. Het doel van een aanwijzing is niet om het gebied te 'bevriezen' of 'op slot te zetten' en de individuele panden in het gebied zijn niet per definitie beschermd als gemeentelijk of rijksmonument. De bescherming van het stadsgezicht heeft tot doel om ontwikkelingen en veranderingen aan gebouwen, zichtbaar vanuit het openbaar gebied, of de openbare ruimte zelf in het beschermde gezicht meer bewust te doen toetsen aan de historische karakteristieken van het cultuurhistorisch waardevolle gebied.

Voor panden binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht geldt de bescherming voor gevels en dakvlakken gericht naar de openbare ruimte. Voor wijzigingen aan deze onderdelen is een omgevingsvergunning nodig voor het onderdeel 'handelen met gevolgen voor monumenten'. Dit geldt niet alleen voor wijzigingen aan het gebouw, maar voor alle wijzigingen met invloed op het straatgezicht, zoals erfafscheidingen, bijgebouwen en werkzaamheden aan de openbare ruimte. Voor onderdelen die niet zichtbaar zijn vanaf de openbare ruimte, gelden de gewone regels uit de (omgevings)wet. Het interieur van panden binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht is geen beschermd onderdeel. De vergunningsvrije werkzaamheden zoals ingesteld door het Rijk, blijven van toepassing binnen een gemeentelijk beschermd

stadsgezicht. Ook regulier onderhoud, waarbij het uiterlijk aanzien niet wijzigt, is en blijft vergunningsvrij.

Beknopte beschrijving

Op 9 maart 1929 wordt een bouwvergunning aan de Bouwmij Kennemer III verstrekt voor de bouw van negen woonhuizen aan de Boekenrodelaan, te weten de nrs 2 tm 18. Deze woningen vormen een onderdeel van een carré-vormig complex van dertig woningen; de overige panden zijn gelegen aan de Bos en Vaartlaan (nrs 1 tm 9), Oosterhoutlaan (nrs 27 tm 37) en Rentmeesterslaan (nrs 86 tm 91). Het complex is als een gesloten blok rond de achtertuinen gebouwd; aan de voorzijde van de woningen bevinden zich voortuinen.

In 1996 zijn in opdracht van de Rijksluchtvaartdienst in verband met Schiphol geluidwerende maatregelen toegepast in het kader van het geluidsisolatieproject.

- exterieur

Het complex heeft een regelmatige plattegrond en is opgetrokken in rode handgevormde baksteen (waalformaat, gemetseld in Noors verband) en omvat twee bouwlagen en een kapverdieping. De langskap is gedekt met een grijze keramische dakpan. Over de gehele lengte bevinden zich twee, iets uit de rooilijn stekende, steekkappen (huisnummers 4 en 16).

De gevelwand van de negen woningen vormt een ritmisch geheel, bestaande uit twee blokken, het westelijke blok bestaat uit vier woningen (nrs. 2 tm 8), het oostelijke bestaat uit vijf woningen (nrs. 10 tm 18). De twee blokken worden gescheiden door een smalle, boogvormige onderdoorgang op de begane grond, die toegang biedt tot de binnentuin. De verdieping en langskap lopen boven deze onderdoorgang door (zie afbeelding 3).

De horizontale lijnen worden in het complex sterk benadrukt, met name door de brede gootlijsten, de grote overstekken ervan en de lint-vensters op de verdieping. In de langskap zijn langgerekte dakkapellen geplaatst met een fors boeideel, die deze horizontaliteit nog eens versterken (zie afbeelding 2 en 6).

Bij de woningen aan weerszijden van de steekkappen (nrs. 2 en 18) is de dakrand hoger dan van de andere woningen (nrs. 6 tm 14). De hogere voorgevel boven de lint-vensters op de verdieping is uitgevoerd in, donker geschilderde, houten rabatdelen (zie afbeelding 2, 5 en 7).

Op de begane grond heeft iedere woning een erker, een klein vierkant toiletraampje met een draaibaar zijlicht met roede-indeling en een voordeur met in het midden een laddervenster (zie afbeelding 2 en 5).

Het houtwerk is over het hele ensemble wit geschilderd, de draaiende delen (ramen) zijn donker (groen) geschilderd, evenals de dakranden en boeideel van de dakkapellen. De voordeuren zijn oorspronkelijk blank gelakt. Het houtwerk van de kozijnen, met name het toiletraampje op de begane grond en de lint-kozijnen op de verdieping, is fraai gedetailleerd (zie afbeelding 2 en 4).

De woningen hebben een voortuin van ongeveer drie meter diep. De tuin is ommuurt met een laag, gemetseld muurt in eenzelfde baksteen als de woningen. Deze over de gehele lengte van de straat gerealiseerde erfafscheiding zorgt voor een uniform en rustig straatbeeld. De boombeplanting in de straat en de groene beplanting in de voortuinen zorgen bovendien voor een groen straatbeeld (zie afbeelding 2 en 7).

De woningen zijn in verregaande mate in oorspronkelijke staat. Aan de straatzijde zijn geen wijzigingen in het uiterlijk aanzien aangebracht die verstorend zijn in het straatbeeld.

Afbeelding 2

Criteria

Bij de aanwijzing van objecten als gemeentelijk beschermd stadsgezicht worden de navolgende criteria in aanmerking genomen:

- situeringswaarde: A
- architectonische betekenis: B
- historische betekenis/cultuurhistorische waarde: C

- Uitwerking:

*Situeringswaarde**

A van belang als onderdeel van een historische aanleg en verkaveling.

*Architectonische betekenis***

B de typologische betekenis als goed voorbeeld van een bouwtype, gerelateerd aan de oorspronkelijke opzet, vanwege het materiaalgebruik en constructiewijze.

*Historische betekenis/cultuurhistorische waarde****

C van belang in verband met de zeldzaamheidswaarde qua gaafheid (exterieur), ouderdom, herkenbaarheid.

* de situeringswaarde als onderdeel van een vooroorlogse ontwikkeling aan de buitenzijde van het oorspronkelijke dorp, met name de wijk Catharina van Clevepark.

** de bouwwijze en detaillering van een woning uit de twintiger jaren van de twintigste eeuw, materiaalgebruik, samenstel van bouwelementen en de schaal.

*** de externe architectonische opzet van het geheel en de bouwperiode.

Specifiek beschermingswaardige onderdelen:

Van het pand kunnen de navolgende aspecten als kenmerkend en derhalve als beschermingswaardig worden aangemerkt:

pand: hoofdvorm met positionering van de architectonische onderdelen, materiaalgebruik en detaillering in de gevels.

gevels: het metselwerk uitgevoerd in schoonmetselwerk met kenmerkende materialisatie en detaillering; de verschijningsvorm van het complex is harmonisch bewaard gebleven.

kap: de kapvorm (zadeldak onderbroken door steekkappen) met ruim overstek en pandekking op het dak.

Voortuin: het lage, gemetselde muurtje als erfafscheiding en de groene boombeplanting in de straat.

Documentatie

Afbeelding 3

Afbeelding 4

Afbeelding 5

Afbeelding 6

Afbeelding 7

Foto's gemaakt door Willemijn Paijmans op 22 maart 2017.

Situatie

Gemeente Amstelveen
Gemeentelijk beschermd stadsgezicht
redengevende omschrijving

adres : **Cath. van Clevepark 1 tm 29, Rentmeesterslaan 69, 70**
postcode : 1181 AR
naam object : woningcomplex Cath. van Clevepark/Rentmeesterslaan
kadastraal : sectie H nrs 11919, 11920, 11922, 11923, 12164, 12165, 12166, 12168, 12169, 12170, 12378, 12710, 12711, 12765, 12766, 17500, 17501.
bouwjaar : 1927
architect : J.C. Brand, bouwonderneming Kennemer III

Afbeelding 1

Gemeentelijk beschermd stadsgezicht

De bedoeling van een beschermd stadsgezicht is dat het straatbeeld, het karakter en de hoofdstructuur van het beschermde gebied in stand blijft, en dat de functionele ontwikkeling in hoofdlijn blijft aansluiten op de historische ontwikkeling. Het doel van een aanwijzing is niet om het gebied te 'bevriezen' of 'op slot te zetten' en de individuele panden in het gebied zijn niet per definitie beschermd als gemeentelijk of rijksmonument. De bescherming van het stadsgezicht heeft tot doel om ontwikkelingen en veranderingen aan gebouwen, zichtbaar vanuit het openbaar gebied, of de openbare ruimte zelf in het beschermde gezicht meer bewust te doen toetsen aan de historische karakteristieken van het cultuurhistorisch waardevolle gebied.

Voor panden binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht geldt de bescherming voor gevels en dakvlakken gericht naar de openbare ruimte. Voor wijzigingen aan deze onderdelen is een omgevingsvergunning nodig voor het onderdeel 'handelen met gevolgen voor monumenten'. Dit geldt niet alleen voor wijzigingen aan het gebouw, maar voor alle wijzigingen met invloed op het straatgezicht, zoals erfafscheidingen, bijgebouwen en werkzaamheden aan de openbare ruimte. Voor

onderdelen die niet zichtbaar zijn vanaf de openbare ruimte, gelden de gewone regels uit de (omgevings)wet. Het interieur van panden binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht is geen beschermd onderdeel. De vergunningsvrije werkzaamheden zoals ingesteld door het Rijk, blijven van toepassing binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht. Ook regulier onderhoud, waarbij het uiterlijk aanzien niet wijzigt, is en blijft vergunningsvrij.

Beknopte beschrijving

Op 11 juni 1927 wordt een bouwvergunning verleend voor de bouw van een complex van zeventien geschakelde woningen, waarvan twee woningen gelegen zijn aan de Rentmeesterslaan (69 en 70) en de overige panden aan de Catharina van Clevepark (1 – 29).

Het complex is gelegen in het hart van Randwijck; deze wijk is opgezet in een dorpsachtige sfeer met eigen voorzieningen, pleinen en plantsoenen met schilderachtige doorkijkjes. Deze panden maken deel uit van een grote bouwstroom van vijftig middenstandswoningen, die ook omvatte Eikenrodelaan 61 – 66 en Catharina van Clevepark 31 – 83. Het complex maakte deel uit van de woningbouwplannen in de Middelpolder. Architect J.C. Brand jr was werkzaam bij bouwonderneming Kennemer III, die de plannen ontwikkelde.

Voor de panden Rentmeesterslaan 69 en 70 en Catharina van Clevepark 1 (zie afbeeldingen 4 en 7) is een afzonderlijke vergunningprocedure gevolgd.

Het complex bestaat uit 15 woningen aan het Catharine van Clevepark en 2 aan de Rentmeesterslaan. Bij de woningen aan de nummers 1 en 5, en 27 en 29, wordt de langskap onderbroken door een puntgevel. Deze woningen markeren steeds het begin van een hoekafwerking. Ook zit een puntgevel op de woningen 15 en 17 die de onderdoorgang met een paadje naar de achtergelegen tuinen markeert (zie afbeelding 5).

De woningen aan het Catharine van Clevepark 29 tm 33 markeren een bocht in de straat. De rooilijn van de woningen verspringt, waardoor een zaagtand ontstaat in de rooilijn, en het straatbeeld in deze bocht wordt gedomineerd door de zijgevels, de zijdakvlakken en de karakteristieke hoge schoorstenen van de drie woningen (zie afbeelding 6). Alleen de eerste woning van dit rijtje op nummer 29 behoort tot het gemeentelijk beschermd stadsgezicht.

De twee woningen aan de Rentmeesterslaan hebben een langskap met de nok-as parallel aan de straat. Beide woningen hebben echter een puntgevel, waarvan de aangekapte kap een nok-as haaks op de straat heeft. De puntgevel loopt aan de twee zijkanten van het woningblokje door tot aan de verdiepingsvloer van de eerste bouwlaag (zie afbeelding 7).

Bij het complex zijn qua architectuur twee type woningen te onderscheiden, namelijk type A dat het overgrote deel van de panden met de langskappen omvat en type B, de panden met een puntgevel op de tweede bouwlaag. De gelijkvormige woningen worden telkens in spiegelbeeld aan elkaar gekoppeld waarbij de ritmiek geaccentueerd wordt door erkers, brede overstekken, massieve kozijnen en grote dakvlakken.

De woningen aan het Catharine van Clevepark hebben kleine voortuinen kijken uit op een plantsoen en daarachter de vm. Michiel de Ruijterschool (aangewezen als

gemeentelijk monument). Het plantsoen ligt als het ware in de middenberm van het westelijk gedeelte van het Catharine van Clevepark. In het plantsoen ligt een sloot die uitmondt in een kleine vijver. Hieraan staan een aantal treurwilgen.

In een deel van de panden is rond 1995 i.v.m. Schiphol geluidsisolatie aangebracht.

- **exterieur**

De woningen hebben twee verdiepingen en een kap. De gevels zijn opgetrokken met een vrij lichte rode baksteen in Noors verband met een trasraam uitgevoerd in een donkerkleurige klinker. De daken bestaan uit een langskap, gedekt met een rode vlakke pan.

Bij de woningen van het **type A** (langskap) is in de voorgevel op de begane grond een blank gelakte voordeur te vinden en een erker. De zijramen van de erkers zijn draaibaar en het voorraam is vast. Tussen de entree en de erker valt een klein (WC)raampje op door de interessante detaillering in de omlijsting (zie afbeelding 2). Op de eerste verdieping zijn de ramen uitgevoerd als een vensterlint en wel twee maal driedelig met een onderbreking door fraai vormgegeven schotwerk met een verticale groevenindeling (zie afbeelding 3).

In het voordakvlak van het zadeldak bevindt zich een vierdelige dakkapel met een hoogte van drie dakpannen. Al het houtwerk, met uitzondering van de voordeuren, is witgeschilderd.

De woningen van het **type B** (met puntgevel) zijn op de begane grond gelijk aan de woningen van type A. Op de eerste verdieping hebben de woningen in plaats van het vensterlint twee langwerpige vensters met dubbele ramen en in de punt twee spleetvensters. De puntgevel is afgewerkt met een vlechting langs de dakrand.

De woningen binnen het gemeentelijk beschermd stadsgezicht zijn in verregaande mate gaaf gebleven. Aanpassingen uit latere tijden zijn zeer gering en ondergeschikt in het straatbeeld. Het gaat slechts om enkele geplaatste dakvensters, in de jaren negentig aangebrachte suskasten en een breder boeideel op de dakkapellen in verband met de onderliggende isolatie.

Afbeelding 2

Afbeelding 3

Criteria

Bij de aanwijzing van objecten als gemeentelijk beschermd stadsgezicht worden de navolgende criteria in aanmerking genomen:

- situeringswaarde: B
- architectonische betekenis: A, B
- historische betekenis/cultuurhistorische waarde: A

Uitwerking:*Situeringswaarde**

B van belang als onderdeel van een ensemble.

*Architectonische betekenis***

- A de stilistische betekenis als goed voorbeeld van een bouwstijl (sobere Amsterdamse School), de kwaliteit van de gevelcompositie en vanwege het inspelen op de naaste omgeving.
- B de typologische betekenis als goed voorbeeld van een bouwtype, gerelateerd aan de oorspronkelijke opzet, vanwege het materiaalgebruik en constructiewijze.

*Historische betekenis/cultuurhistorische waarde****

A van belang als herinnering aan een ontwikkeling in het verleden.

- * de situeringswaarde als onderdeel van een vooroorlogse ontwikkeling aan de buitenzijde van het oorspronkelijke dorp in een parkachtige omgeving.
- ** de bouwwijze en detaillering van een ensemble uit de twintiger jaren, materiaalgebruik, de detaillering, het samenstel van bouwelementen en de schaal, die kenmerkend is voor deze periode.
- *** het complex is typerend voor de wijze waarop Randwijck is ingevuld met compacte projecten, waardoor de wijk duidelijk verdeeld is in afzonderlijke buurten en blokken; het is als zodanig typerend voor de wijze waarop in de jaren '20 zgn. tuinwijken werden opgezet en ingevuld.

Specifiek beschermingswaardige onderdelen:

Van het pand kunnen de navolgende aspecten als kenmerkend en derhalve als beschermingswaardig worden aangemerkt:

- pand: hoofdvorm met positionering van de architectonische onderdelen, materiaalgebruik en detaillering in de gevels
- gevels: het metselwerk uitgevoerd in schoonmetselwerk met kenmerkende detaillering; ook de detaillering van de raamvormen en ander houtwerk in de voorgevel bepalen in hoge mate de verschijningsvorm van het gebouw; de voorgevel en het bouwvolume is gaaf bewaard gebleven met inbegrip van de voordeur en toiletraam
- kap: de dominante kapvorm (zadelkap) en puntgevels, de langgerekte dakkapel en de vlakke rode keramische pannen

Door de directe relatie met de buurpanden en het straatbeeld bestaat er een directe van het pand hiermee, waardoor de behandeling daarvan van ingrijpende invloed zal zijn op de architectonische en cultuurhistorische waardering van het geheel.

Documentatie

Afbeelding 4

Afbeelding 5

Afbeelding 6

Afbeelding 7

Situatie

Gemeente Amstelveen

Gemeentelijk beschermd stadsgezicht

redengevende omschrijving

adres : **Patrimoniumlaan 1 tm 85** (oneven nummers),
Patrimoniumlaan 4 tm 58 (even nummers),
Spoorlaan 19 tm 26

postcode : 1182 BT

naam object : woningbouwcomplex Patrimonium

kadastraal : sectie H nrs. 6112, 6113, 6114, 6115 en 6130.

bouwjaar : 1949

architect : J.C. Teunisse

Afbeelding 1

Afbeelding 2

Gemeentelijk beschermd stadsgezicht

De bedoeling van een beschermd stadsgezicht is dat het straatbeeld, het karakter en de hoofdstructuur van het beschermde gebied in stand blijft, en dat de functionele ontwikkeling in hoofdlijn blijft aansluiten op de historische ontwikkeling. Het doel van een aanwijzing is niet om het gebied te 'bevriezen' of 'op slot te zetten' en de individuele panden in het gebied zijn niet per definitie beschermd als gemeentelijk of rijksmonument. De bescherming van het stadsgezicht heeft tot doel om ontwikkelingen en veranderingen aan gebouwen, zichtbaar vanuit het openbaar gebied, of de openbare ruimte zelf in het beschermde gezicht meer bewust te doen toetsen aan de historische karakteristieken van het cultuurhistorisch waardevolle gebied.

Voor panden binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht geldt de bescherming voor gevels en dakvlakken gericht naar de openbare ruimte. Voor wijzigingen aan deze onderdelen is een omgevingsvergunning nodig voor het onderdeel 'handelen met gevolgen voor monumenten'. Dit geldt niet alleen voor wijzigingen aan het gebouw, maar voor alle wijzigingen met invloed op het straatgezicht, zoals erfafscheidingen, bijgebouwen en werkzaamheden aan de openbare ruimte. Voor onderdelen die niet zichtbaar zijn vanaf de openbare ruimte, gelden de gewone regels uit de (omgevings)wet. Het interieur van panden binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht is geen beschermd onderdeel. De vergunningsvrije werkzaamheden zoals ingesteld door het Rijk, blijven van toepassing binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht. Ook regulier onderhoud, waarbij het uiterlijk aanzien niet wijzigt, is en blijft vergunningsvrij.

Beknopte beschrijving

Het complex Patrimoniumlaan 1 – 85, 4 – 58 en Spoorlaan 19 – 26 is tot stand gekomen in 1949 naar ontwerp van architect J.C. Teunisse en in opdracht van de woningbouwvereniging Patrimonium als woningen voor arbeiders gerealiseerd.

Het geheel omvat 79 eengezinswoningen, 31 bergplaatsen en 13 garages.

In hoofdlijnen kunnen qua architectuur en grootte twee type woningen worden onderscheiden:

- type 1: oneven genummerde panden langs de Patrimoniumlaan en de panden aan de Spoorlaan 19 – 23 (panden ten zuiden van de Patrimoniumlaan)
- type 2: even genummerde panden langs de Patrimoniumlaan en de panden langs de Spoorlaan 24 tm 26 (panden ten noorden van de Patrimoniumlaan)

Het eerste type is gegroepeerd in 8 blokken van 6 woningen, waarbij de achterzijden uitkomen op een gemeenschappelijk achterpad (vier in totaal);

Het tweede type bestaat uit 5 blokken evenwijdig aan de Patrimoniumlaan en de Spoorlaan (nrs 24 – 26). De twee buitenste blokken bestaan elk uit 3 woningen, het middelste blok bestaat uit 9 woningen, en de twee blokken aan weerszijden daarvan bestaan elk uit 8 woningen. Aan weerszijden van het middelste blok lopen paden die de achterliggende garages ontsluiten.

De panden binnen het gehele beschermde stadsgezicht zijn in eigendom van Woningstichting Eigen Haard.

- exterieur

Kenmerkend voor deze blokken van het **eerste type** is, dat het zadeldak van de eindwoningen een lagere nokhoogte heeft, de voorgevel van deze woningen zich bevindt op de kop van het blok, waarin ook de entree gelegen is, en dat de achtergevel voor een deel uitsteekt achter die van de vier tussenwoningen; dit verschil wordt nog geaccentueerd door het doorgaande dak aan de achterzijde. De nok van deze blokken staat haaks aan de hoofdas van de Patrimoniumlaan. De schoorstenen zijn geplaatst op de woningscheidende muren; alleen bij de (lagere) eindwoningen is de schoorsteen eveneens lager op het achterdak geplaatst in het vlak van de kopgevel. De gevel aan de zijde van de voorgevels van de tussenpanden van dit blok heeft een afwijkende indeling, namelijk alleen een groot raamkozijn met daarin aan de rechterzijde een smal openslaand raam met vast onderraam.

De woningen die gelegen zijn op de koppen van deze blokken hebben op de begane grond aan de rechterzijde een klein raam en bij de straatgevel een groot raam, dat in twee delen is verdeeld. Excentrisch bevindt zich de voordeur met daarboven twee raamkozijnen met stolpramen. Boven de deur is in het metselwerk een boogvormige strekkenlaag met een boogtrommel van baksteen.

In het gedeelte van de achtergevel (oost), in het vlak van de naastgelegen achtergevels, bevindt zich een stel openslaande deuren met daarboven smalle bovenlichten.

Kenmerkend voor de woningen van het **type 2** is dat het zadeldak van de eindwoningen van elk blok een (iets) lagere goothoogte heeft dan de tussenwoningen, en daarmee een kleine verspringing in de dakrand. De voorgevel van de tussenwoningen bevat op de begane grond aan de linker zijde de voordeur met een klein stoepje. Rechts hiervan bevindt zich een groot raamkozijn met daarin aan de linkerzijde een smal openslaand raam met vast onderraam.

Op de verdieping zijn drie raamkozijnen aangebracht met stolpramen.

Schoorstenen zijn geplaatst op de woningscheidende muren. Bij de achtergevel zijn op de verdieping drie raamkozijnen met stolpramen en beneden rechts een groot kozijn met daarin dubbele deuren en bovenramen; aan de linkerzijde een

afzonderlijke deur. In de voorgevels van deze woningen is cirkelvormig siermetselwerk aangebracht.

In de voordakvlakken zijn in de gehele Bergenvaarderstraat geen toevoegingen als dakkapellen of dakvensters te vinden. In de achterdakvlakken zijn sporadisch hier en daar kleine dakvensters ingepast.

- Materialisatie:

Het dak is gedekt met een rode verbeterde Hollandse pan. Het complex is opgetrokken in rode baksteen; de bovengrens van het trasraam wordt aangegeven met een halfsteens rollaag. De goten aan de voor- en achterzijde zijn uitgevoerd als een mastgoot van zink.

Van de woningen van het type 1 is het houtwerk wit geschilderd en de draaiende delen (ramen en voordeuren) in rood.

Van de woningen van het type 2 is het houtwerk wit geschilderd en de draaiende delen (ramen en voordeuren) donkergroen geschilderd.

Het geheel verkeert nog in hoge mate in de originele staat. Met uitzondering van enkele zonnepanelen op de voordakvlakken en de kozijnen in de voorgevel die zijn vervangen door kozijnen met een gewijzigde indeling, is er weinig aan het oorspronkelijke straatbeeld gewijzigd.

- Openbare ruimte:

Alle woningen, met uitzondering van de woningen van type 1 op de koppen, hebben een voortuintje van enkele meters diep. Deze zijn over het algemeen groen ingeplant en hebben een, niet uniforme, lage erfafscheiding. De Patrimoniumlaan en Spoorlaan zijn bestraat met roodbakken klinkers. De stoepen aan weerszijden van de Patrimoniumlaan is bestraat met grijze stoeptegels. In de stoep aan de zuidzijde van de Patrimoniumlaan zijn berken geplaatst. Het geheel van groen en bestrating, in combinatie met de traditioneel vormgegeven woningen in traditionele materialen, geeft het gebied een dorps karakter.

Criteria

Bij de aanwijzing van objecten als gemeentelijk beschermd stadsgezicht worden de navolgende criteria in aanmerking genomen:

- situeringswaarde: B, F
- architectonische betekenis: A, B
- historische betekenis/cultuurhistorische waarde: C

- Uitwerking:

*Situeringswaarde**

- B van belang als onderdeel van een ensemble van arbeiderswoningen uit het einde van de jaren 'veertig' van de twintigste eeuw.
- F van belang vanwege de situering en markering van het stadsbeeld.

*Architectonische betekenis***

- A de stilistische betekenis als goed voorbeeld van een bouwstijl en de kwaliteit van de architectuur.
- B de typologische betekenis als goed voorbeeld van de wederopbouwarchitectuur en gerelateerd aan de oorspronkelijke opzet, vanwege het materiaalgebruik en constructiewijze.

*Historische betekenis/cultuurhistorische waarde****

C van belang in verband met de zeldzaamheidswaarde qua gaafheid (exterieur) en herkenbaarheid van het complex.

- * de situeringswaarde als onderdeel van een naoorlogse ontwikkeling aan de buitenzijde van het oorspronkelijke dorp langs de Amsterdamse weg (eind jaren veertig) en het belang van het stadsbeeld.
- ** de bouwwijze en detaillering van een ensemble uit het einde van de veertiger jaren, materiaalgebruik en architectonische opzet van het geheel samenstel van bouwelementen en de schaal, die kenmerkend is voor deze periode van wederopbouw.
- *** door de eigendomssituatie is het complex bijzonder gaaf en onaangetast gebleven, hetgeen sterk heeft bijgedragen aan de herkenbaar blijven van het complex.

Specifiek beschermingswaardige onderdelen:

Van het pand kunnen de navolgende aspecten als kenmerkend en derhalve als beschermingswaardig worden aangemerkt:

- pand: hoofdvorm met positionering van de architectonische onderdelen, materiaalgebruik en detaillering in de gevels.
- gevels: het metselwerk uitgevoerd in schoonmetselwerk; ook de raamvormen in de voor- en achtergevel bepalen in hoge mate de verschijningsvorm van het pand; de gevels en het bouwvolumen zijn gaaf bewaard gebleven.
- kap: de dominante kapvorm (zadeldak) en de schoorstenen op de woningscheidende muren.

Documentatie

Afbeelding 3

Afbeelding 4

Afbeelding 5

Afbeelding 6

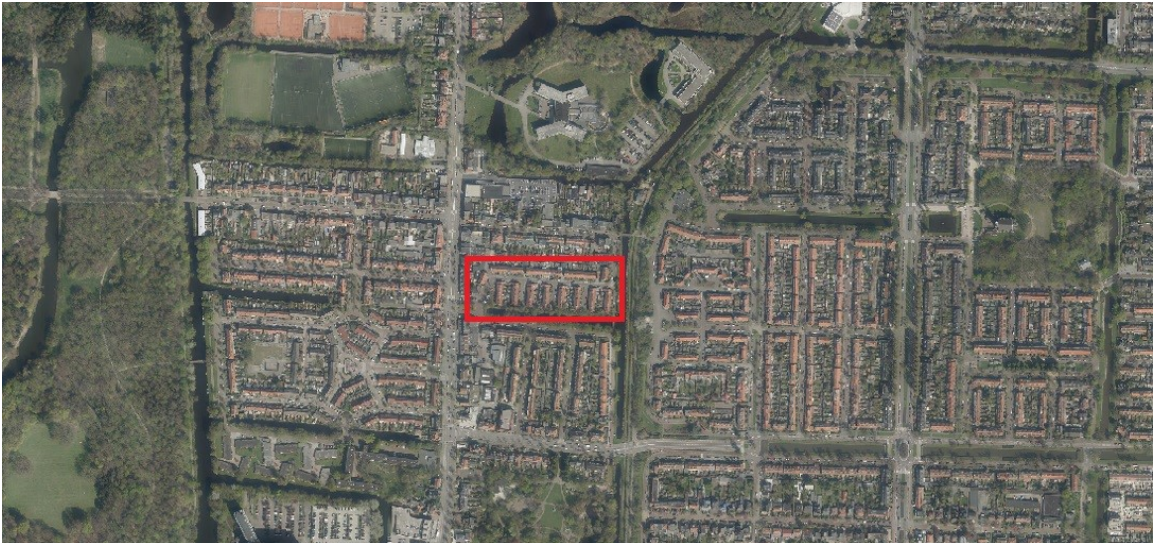

Afbeelding 7

Afbeelding 8

Situatie

Gemeente Amstelveen
Gemeentelijk beschermd stadsgezicht
redengevende omschrijving

adres : **Dijkgravenlaan 17 tm 21,
De Ruyschlaan 195 tm 209,
Claes Persijnlaan 2 tm 12 en
De Ruwiellaan 15 tm 19.**

postcode : 1181 PE; 1181 PG; 1181 PP; 1181 PS.

naam object : woonbouwcomplex bestaande uit 24 woonhuizen en 16 garages

kadastraal : sectie H nrs: 5454, 5615, 5620 tm 5624, 5626, 5628 tm 5631,
5720, 6124 tm 6126, 5620, 11045, 11046, 11072 tm 11076,
12395, 13487, 13488, 13490, 13523, 13524

bouwjaar : 1938-1940

architect : J.C. Teunisse

Afbeelding 1: Hoek Claes Persijnlaan – De Ruwiellaan

Beknopte beschrijving

Het complex Claes Persijnlaan-Dijkgravenlaan-De Ruwiellaan-De Ruyschlaan betreft een vrijwel gesloten woningblok bestaande uit 24 grondgebonden woonhuizen met schuren en 16 garages. Het is tot stand gekomen in de jaren 1938/1939 naar het ontwerp van architect J.C. Teunisse.

De eerste serie is in 1938 tot stand gekomen en omvatte 13 woonhuizen met bergingen en 4 garages, te weten Claes Persijnlaan 2, De Ruyschlaan 195-207 en De Ruwiellaan 15-19.

Het blok aan de De Ruyschlaan is symmetrisch van opzet en omvat zes woningen met aan weerszijden twee garages; het blok aan de De Ruwiellaan bestaat uit een blok van vijf woningen met twee hoekwoningen waarvan de ingangen aan de aangrenzende straten liggen, respectievelijk De Ruyschlaan en de Claes Persijnlaan.

Het blok aan de Dijkgravenlaan, onderdeel van de tweede serie gebouwd in 1939, is identiek aan dat aan De Ruwiellaan. Aan de Claes Persijnlaan staan twee symmetrisch vormgegeven blokken van twee woningen; zij worden van elkaar gescheiden door twee garages met daartussen een overdekte doorrit naar drie achtergelegen garages. Naast de woonblokken is aan weerszijden nog een blok van twee garages gebouwd.

- exterieur

Het blok is uitgevoerd in rode baksteen in vechtvorm-formaat. Alle woningen van het blok hebben karakteristieke rondbogige blankgelakte, teakhouten deuren met een ruitjes omlijsting. Het grote venster daarnaast heeft een drieruits raam met glas-in-lood bovenlichten; boven het venster is een sierlijst aangebracht (zie afbeelding 3). Op de tweede bouwlaag bezitten de woningen aan de Dijkgravenlaan, de Ruwiellaan en De Ruyschlaan een inpandig balkon met een houten omlijsting, die aan de bovenzijde getoogd is en aan weerszijde ondersteund wordt door twee vierkante houten zuilen. De houten plantenbak op de gemetselde borstwering van het balkon is onderdeel van het oorspronkelijke ontwerp. In de houten glaspui aan de binnenzijde van het balkon zijn ten behoeve van de aangrenzende kamers twee dubbele deuren opgenomen. De hoekpanden van de rijen hebben op de begane grond een ronde erker, en daarboven, op de eerste verdieping een uitpandig balkon met een ronde borstwering (zie afbeelding 2).

Alleen de woningen aan de Claes Persijnlaan hebben dit inpandige balkon niet. Deze twee-onder-een-kap-woningen hebben een erker op de begane grond, en recht daarboven een iets uitspringende gevel die doorloopt tot aan het dakoverstek. Hierin zijn ramen aangebracht met een drieruits verdeling.

De woningen hebben een zadeldak dat parallel aan de straat ligt, en gedekt is met rode, keramische pannen. Bij bijna alle woningen is in de loop der tijd een dakkapel aangebracht in het voordakvlak.

Al het houtwerk van kozijnen, dakoverstek en balkonomlijsting is witgeschilderd, met uitzondering van de blankgelakte voordeur met zijlicht.

Op de kopse kanten hebben de gevels een verbijzondering in het metselwerk (zie afbeelding 4).

Afbeelding 2: Hoek De Ruyschlaan – Dijkgravenlaan

Criteria

Bij de aanwijzing van het ensemble als gemeentelijk beschermd stadsgezicht worden de navolgende criteria in aanmerking genomen:

- situeringswaarde: B
- architectonische betekenis: A
- historische betekenis/cultuurhistorische waarde: C

- Uitwerking:

*Situeringswaarde**

B van belang als onderdeel van een ensemble van woonhuizen uit het einde van de jaren dertig van de twintigste eeuw.

*Architectonische betekenis***

A de stilistische betekenis als goed voorbeeld van een bouwstijl en de kwaliteit van de architectuur.

*Historische betekenis/cultuurhistorische waarde****

C van belang in verband met de zeldzaamheidswaarde qua gaafheid (exterieur) en herkenbaarheid van het complex.

* de situeringswaarde als onderdeel van een ontwikkeling als onderdeel van de uitbreidingswijk Elsrijk (eind jaren dertig) en het belang van het stadsbeeld.

** de bouwwijze en detaillering van een ensemble uit het einde van de dertiger jaren, materiaalgebruik en architectonische opzet van het geheel; samenstel van bouwelementen en de schaal, die kenmerkend is voor deze vooroorlogse periode.

*** het complex is bijzonder gaaf en onaangetast gebleven, hetgeen sterk bijdraagt aan de herkenbaar blijven van het complex.

Specifiek beschermingswaardige onderdelen:

van het ensemble kunnen de navolgende aspecten als kenmerkend en derhalve als beschermingswaardig worden aangemerkt:

pand: hoofdvorm met positionering van de architectonische onderdelen, materiaalgebruik en detaillering in de gevels.

gevels: het metselwerk uitgevoerd in schoonmetselwerk; ook de raamvormen in de voorbepalen in hoge mate de verschijningsvorm van het pand met inbegrip van de loggia in de voorgevel op de tweede bouwlaag. entreepartij met siermetselwerk; de gevels en het bouwvolume zijn gaaf bewaard gebleven.

kap: de dominante kapvorm (zadeldak met ruim overstek) en de schoorstenen op de woning-scheidende muren.

Foto's details

Afbeelding 3: Voorgevel woning Dijkgravenlaan 18

Afbeelding 4: Kopgevel Hoek Claes Persijnlaan – De Ruwiellaan

Situatie

Gemeente Amstelveen
Gemeentelijk beschermd stadsgezicht
redengevende omschrijving

adres : **Nassaupark 1 tm 8**
postcode : 1182 AZ
naam object : woningcomplex Nassaupark bestaande uit 8 woningen en tegenover
gelegen plantsoen
kadastraal : sectie H nrs 3814 tm 3821 en H 3997
bouwjaar : 1926
architect : A. Ingwersen

Gemeentelijk beschermd stadsgezicht

De bedoeling van een beschermd stadsgezicht is dat het straatbeeld, het karakter en de hoofdstructuur van het beschermde gebied in stand blijft, en dat de functionele ontwikkeling in hoofdlijn blijft aansluiten op de historische ontwikkeling. Het doel van een aanwijzing is niet om het gebied te 'bevriezen' of 'op slot te zetten' en de individuele panden in het gebied zijn niet per definitie beschermd als gemeentelijk of rijksmonument. De bescherming van het stadsgezicht heeft tot doel om ontwikkelingen en veranderingen aan gebouwen, zichtbaar vanuit het openbaar gebied, of de openbare ruimte zelf in het beschermde gezicht meer bewust te doen toetsen aan de historische karakteristieken van het cultuurhistorisch waardevolle gebied.

Voor panden binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht geldt de bescherming voor gevels en dakvlakken gericht naar de openbare ruimte. Voor wijzigingen aan deze onderdelen is een omgevingsvergunning nodig voor het onderdeel 'handelen met gevolgen voor monumenten'. Dit geldt niet alleen voor wijzigingen aan het gebouw, maar voor alle wijzigingen met invloed op het straatgezicht, zoals erfafscheidingen, bijgebouwen en werkzaamheden aan de openbare ruimte. Voor onderdelen die niet zichtbaar zijn vanaf de openbare ruimte, gelden de gewone

regels uit de (omgevings)wet. Het interieur van panden binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht is geen beschermd onderdeel. De vergunningsvrije werkzaamheden zoals ingesteld door het Rijk, blijven van toepassing binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht. Ook regulier onderhoud, waarbij het uiterlijk aanzien niet wijzigt, is en blijft vergunningsvrij.

Beknopte beschrijving

Het complex is gelegen in het hart van de Westelijke Bovenlanden, aan de noordzijde van de Amsterdamseweg, van oorsprong de doorgaande weg tussen Amsterdam en Leiden.

De bebouwing aan dit deel van de Amsterdamseweg springt op twee plaatsen enkele meters terug, waardoor ruimte is voor twee plantsoenen. Deze twee woningblokken met plantsoenen vormen samen het Nassaupark, het ene blok met de woningen van 1 t/m 8, het andere blok met de woningen 9 t/m 16. Het eerste blok is het meest oorspronkelijk bewaard gebleven en aangewezen als gemeentelijk beschermd stadsgezicht. Het andere blok heeft geen beschermde status.

Het plan heeft oorspronkelijk drie blokken omvat met respectievelijk acht, vier en twee woningen. Tijdens de uitvoering van de bouw is de aannemer in financiële problemen geraakt, maar is door de toekomstige bewoners in staat gesteld om het project te voltooien; uit erkentelijkheid hiervoor heeft deze aannemer het monument in het plantsoen voor het blok van acht woningen geplaatst. Het plantsoen versterkt de waarde van het beschermde complex. Het complex is gerealiseerd in de stijl van de late Amsterdamse School.

De in 1927 in het plantsoen geplaatste zuil is eerder ontworpen tussen 1910 en 1920 door de architect Ch. Agterberg, en na de bouw van de woningen geschonken aan de bewoners door de aannemer E. Gruson. Het geheel bestaat uit een zuil met een bloembak bestaande uit een ronde voet, een smallere kolom en een rond uitkragend bassin. De rand van het bassin wordt op vier plaatsen ondersteund door vier menselijke figuren met een gebogen hoofd. Het object is vervaardigd van gewapend beton, dat in die periode vaker werd gebruikt als alternatief voor natuursteen.

- exterieur

Het symmetrische blok (Nassaupark 1 – 8) maakt een monumentale indruk mede door de architectonische opzet ervan met een hoog middendak (zadeldak) met aan weerszijden twee blokvormige torenachtige bouwmassa's en eindvleugels met een lager half schilddak.

De 'torens' hebben een plat dak, terwijl de overige schuine daken gedekt zijn met keramische rode tuiles-du-nord. De nokken worden ter plaatse van de scheidingsmuren doorbroken door gemetselde schoorstenen. Het middendeel springt iets naar voren. De toegangen tot de woningen zijn symmetrisch verdeeld; de eindwoningen in een terugliggend bouwdeel en de overige woningen paarsgewijs gekoppeld ter plaatse van respectievelijk de torenvormige opbouwen en in het hart van het middendeel. Door het niveauverschil van de begane grondvloer met het maaiveld zijn de woningen bereikbaar middels een gemetselde trap met drie treden. Aan weerszijden van deze gemetselde trap zijn bloembakken aangebracht in het metselwerk.

De tussenwoningen hebben twee aan twee een gecombineerd entreeportaal waarin de blankgelakte toegangsdeuren van twee woningen gecombineerd zijn. Beide zijn voorzien van een zijlicht; de voordeuren zijn verdiept aangebracht. In de gevel is de plaats van de entree geaccentueerd in het metselwerk.

Op de eerste bouwlaag van de voorgevel is rechts naast de entree een samengesteld venster en op de tweede bouwlaag een drietal vensters met een tweedeling; tussen de ramen is siermetselwerk aangebracht. De vensters zijn direct onder de ver uitstekende dakrand geplaatst. In het voordak bevinden zich per woning twee dakkapellen. Van origine waren dit kleine éénraams dakkapellen, inmiddels zijn deze, op een enkeling na, vervangen door grotere dakkapellen. Ook zijn in de op der tijd op verschillende plekken in het dak kleine of grotere dakvensters aangebracht.

De tussenwoningen met de huisnummers 2 en 3 en 6 en 7 zijn gelegen aan de blokvormige torens. Op de begane grond ligt en gecombineerde entreepartij in de toren. Naast de blank gelakte voordeuren zijn zijlichten aangebracht en daarboven een luifel. De kozijnen aan weerszijden van dit entreeportaal zijn geplaatst in de bouwdelen naast de toren. Op de eerste verdieping in de torens zijn direct boven de entreepartij twee kleine inpandige balkons gerealiseerd. De gemetselde borstwering is op de hoeken voorzien van siermetselwerk. In de verdieping daarboven zijn twee kleine rechthoekige raampjes geplaatst.

Bij de twee eindwoningen zijn de entrees gelegen in een erkerachtige, tweelaags uitbouw tegen de zijgevel. Op de begane grond hebben de eindwoningen aan de straatzijde twee ramen. Deze waren van oorsprong meerruits maar zijn de loop der tijd hier en daar vervangen door ramen met een gewijzigde kozijnindeling. De beide vensters, waaronder een hoekvenster, op de verdieping zijn drie- en tweedelig en direct onder de ver uitstekende dakrand geplaatst. Het rechter venster is gekoppeld aan het venster in de zijgevel. Bij de zijgevel is op de verdieping een achttal gelijkvormige vensters aangebracht eveneens direct onder de dakrand, waarvan vier stuks in het uitgebouwde gedeelte alsmede een in de voor- en achtergevel daarvan. Aan de voor- en achterzijde van de zijgevel is eveneens een venster aangebracht waarvan het exemplaar aan de voorzijde gekoppeld is aan het hoekvenster. Opvallend aan de eindwoningen is de accentuering van de hoek met een witgeschilderd houten pilaar daar waar de vensters van beide gevels samenkomen. Ook de entree van de eindwoning aan de oostzijde heeft een dergelijk accent op de hoek van het entreeportaal. De voordakvlakken van de eindwoningen zijn van oorsprong gesloten. In de loop der tijd zijn er verschillende dakvensters aangebracht en op het dak van de meest oostelijke woning is een dakkapel aangebracht.

In de voorgevel is op diverse plaatsen in het complex siermetselwerk toegepast alsmede decoratieve stenen en lijsten van natuursteen. Het metselwerk is uitgevoerd in grijze hardgraauwe waalsteen. Het houtwerk is, met uitzondering van de blankgelakte voordeuren, witgeschilderd. Het gehele blok is daarmee van oorsprong volledig symmetrisch vormgegeven.

Naast het vervangen van de kozijnen en het plaatsen van dakvensters en dakkapellen, is het uiterlijk aanzien van het complex ook gewijzigd door het stuken van één van de twee torens. De westelijke toren is gestuukt en bruin geschilderd, waarschijnlijk ten behoeve van isolatie. Dit heeft een nadelig gevolg voor het uiterlijk aanzien van het complex.

Criteria

Bij de aanwijzing van objecten als gemeentelijk beschermd stadsgezicht worden de navolgende criteria in aanmerking genomen:

- situeringswaarde: B, F
- architectonische betekenis: B
- historische betekenis/cultuurhistorische waarde: C

- Uitwerking:

*Situeringswaarde**

- B van belang als onderdeel van een complex.
F van belang wegens stedenbouwkundige kwaliteit.

*Architectonische betekenis***

- B de typologische betekenis als goed voorbeeld van een bouwtype, gerelateerd aan de oorspronkelijke opzet, vanwege het materiaalgebruik en constructiewijze.

*Historische betekenis/cultuurhistorische waarde****

- C van belang in verband met de zeldzaamheidswaarde.

- * de situeringswaarde als onderdeel van een voor-oorlogse ontwikkeling aan de buitenzijde van het oorspronkelijke dorp in een parkachtige omgeving.
** de bouwwijze en detaillering van een ensemble uit de voor-oorlogse periode, materiaalgebruik en samenstel van bouwelementen, die kenmerkend is voor deze periode.
*** het complex is van belang door de gaafheid en de duidelijke herkenbaarheid als onderdeel van een voor-oorlogs complex.

Specifiek beschermingswaardige onderdelen:

Van het pand kunnen de navolgende aspecten als kenmerkend en derhalve als beschermingswaardig worden aangemerkt:

- pand: hoofdvorm met positionering van de architectonische onderdelen van het complex, materiaalgebruik en detaillering in de voorgevel.
gevels: het metselwerk uitgevoerd in schoonmetselwerk en siermetselwerk met kenmerkende detaillering; ook de raamvormen in de voorgevel bepalen in hoge mate de verschijnings-vorm van het gebouw; voordeur heeft nog de originele indeling behoudens de ladderindeling in het venster de voorgevel en het bouwvolume zijn gaaf bewaard gebleven.
kap: de dominante kapvorm (zadeldak), rode tuiles-du-nord pannen, gemetselde schoorsteen in de nok, de ruime overstekken van het dak.
Openbare ruimte: Het tegenover het bouwblok gelegen plantsoen met daarin de monumentale zuil.

Door de relatie met het buurpand en omgeving bestaat er een directe relatie van de voor- en achtergevel van het pand hiermee, waardoor de behandeling daarvan van ingrijpende invloed zal zijn op de architectonische en cultuurhistorische waardering van het geheel.

Documentatie

Foto straatgezicht 2009

Situatie

Gemeente Amstelveen

Gemeentelijk beschermd stadsgezicht

redengevende omschrijving

adres : **Cath. van Clevepark 30 tm 40**
postcode : 1181 AT
naam object : Woningbouwcomplex met 6 woningen, 10 garages en 1
fietsenberging
kadastraal : sectie H nr 10869 A1 tm A6
bouwjaar : 1949-1951
architect : Wiegerinck & Rutgers

Afbeelding 1 (straatzijde)

Gemeentelijk beschermd stadsgezicht

De bedoeling van een beschermd stadsgezicht is dat het straatbeeld, het karakter en de hoofdstructuur van het beschermde gebied in stand blijft, en dat de functionele ontwikkeling in hoofdlijn blijft aansluiten op de historische ontwikkeling. Het doel van een aanwijzing is niet om het gebied te 'bevriezen' of 'op slot te zetten' en de individuele panden in het gebied zijn niet per definitie beschermd als gemeentelijk of rijksmonument. De bescherming van het stadsgezicht heeft tot doel om ontwikkelingen en veranderingen aan gebouwen, zichtbaar vanuit het openbaar gebied, of de openbare ruimte zelf in het beschermde gezicht meer bewust te doen toetsen aan de historische karakteristieken van het cultuurhistorisch waardevolle gebied.

Voor panden binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht geldt de bescherming voor gevels en dakvlakken gericht naar de openbare ruimte. Voor wijzigingen aan deze onderdelen is een omgevingsvergunning nodig voor het onderdeel 'handelen met gevolgen voor monumenten'. Dit geldt niet alleen voor wijzigingen aan het

gebouw, maar voor alle wijzigingen met invloed op het straatgezicht, zoals erfafscheidingen, bijgebouwen en werkzaamheden aan de openbare ruimte. Voor onderdelen die niet zichtbaar zijn vanaf de openbare ruimte, gelden de gewone regels uit de (omgevings)wet. Het interieur van panden binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht is geen beschermd onderdeel. De vergunningsvrije werkzaamheden zoals ingesteld door het Rijk, blijven van toepassing binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht. Ook regulier onderhoud, waarbij het uiterlijk aanzien niet wijzigt, is en blijft vergunningsvrij.

Beknpte beschrijving

Het complex is gelegen in het hart van Randwijck; deze wijk is opgezet in een dorpsachtige sfeer met eigen voorzieningen, pleinen en plantsoenen met schilderachtige doorkijkjes.

Op 25 augustus 1949 wordt een bouwvergunning verleend voor de bouw van een complex van zes geschakelde woningen met in de onderbouw een tiental garages en een rijwielberging.

Het complex wordt gerealiseerd in het kader van een plan van wederopbouw, dat in totaal 164 woonruimten, 26 garages, 84 bergplaatsen en 1 rijwielbergplaats omvat. Aangezien de woningen onder het toe te wijzen industrie-contingent vielen, heeft de KLM een deel daarvan geclaimd voor zijn personeel.

Het complex bestaat uit twee typen woningen: vijf stuks (type A, gelegen boven de garages) in een ruime en vrij luxe uitvoering met o.a. vier slaapkamers en twee wc's en één woning (type B aan de rechterzijde en gelegen boven de rijwielbergplaats) in een kleinere uitvoering.

- Exterieur

Het bouwblok bestaat uit drie bouwlagen en een doorgaande zadeldak. Het gevelwerk is uitgevoerd in baksteen (hardgrauw en roodbont); het trasraam is in klinkers van dezelfde kleur en formaat. Het doorgaande zadeldak, waarvan de nok evenwijdig is aan de as van de straat, is gedekt met rode verbeterde Hollandse pannen. Elk appartement heeft een eigen schoorsteen, gesitueerd op de nok van het dak.

Een bijzonderheid is dat de woningen georiënteerd zijn op de achterzijde, waar de voordeuren zijn gesitueerd aan een gemeenschappelijke galerij op de eerste verdieping. Hierdoor is dit complex afwijkend van de rest van de straat. Aan de beide uiteinden is de galerij vanaf straat-niveau bereikbaar door middel van twee royale trappen. Op de begane grond bevinden zich garages.

-Straatzijde

De gevel aan de straatzijde is regelmatig van opbouw en wordt gedomineerd door een afwisseling van kozijnen en getoogde loggia's op de eerste verdieping, en op de tweede verdieping door de afwisseling van balkondeuren (frans balkon met metalen spijlenhekwerk) en een klein vierkant raampje. De eerste verdieping steekt iets uit ten opzichte van de begane grond en wordt aan de onderzijde gemarkeerd door een serie gemetselde muraalbogen. De aanzetstenen zijn uitgevoerd in hardsteen (zie afbeeldingen 1, 3 en 5).

De rijwielberging en de kleinere woning aan de oostzijde zijn in een terugwijkend bouwdeel geplaatst; in dit deel wordt de gevel niet onderbroken door balkons, loggia's of muraalbogen (zie afbeelding 6).

Het doorgaande zadeldak heeft een vrij fors overstek, dat wordt ondersteund door houten gootklossen. In het dakvlak zijn op een later tijdstip in totaal vier forse dakkapellen aangebracht.

De oorspronkelijke meerruits ramen in de vensters op de eerste verdieping zijn in een groot deel van de woningen vervangen door enkelruits ramen, bij enkele woningen door een groot raam in combinatie met een kleiner draai-kiep-raam (zie afbeelding 5 en 7).

Alle kozijnen zijn aan de straatzijde vervangen door kunststof exemplaren. Bovendien zijn boven de balkondeuren ventilatiekasten aangebracht. Zowel de dakkapellen als de kunststof kozijnen doen afbreuk aan het oorspronkelijke beeld van het complex.

-Achterzijde

In de gevel aan de achterzijde zijn op de begane grond een tiental kantelbare garagedeuren te vinden. Op de eerste verdieping loopt over de gehele lengte een galerij, waaraan de voordeuren liggen. De galerij is afgezet met een metalen spijlenhekwerk. Elke woning van dit type huis (5 stuks) bezit een uitgebouwd trappenhuis in een halfronde vorm en de entree tot elk huis is direct aan de rechterkant hiervan aan de galerij gesitueerd. Deze vijf ronde uitbouwen aan de galerij bepalen het gevelbeeld aan deze zijde in hoge mate. Elke uitbouw heeft op verschillende hoogte twee raampjes, die de achterliggende functie van trappenhuis verraden.

Het zadeldak heeft ook aan deze zijde een vrij fors overstek dat wordt gedragen door houten gootklossen (zie afbeeldingen 2 en 4).

Afbeelding 2 (achterzijde)

Criteria

Bij de aanwijzing van objecten als gemeentelijk beschermd stadsgezicht worden de navolgende criteria in aanmerking genomen:

- situeringswaarde: B
- architectonische betekenis: A, B
- historische betekenis/cultuurhistorische waarde: A

- Uitwerking:

*Situeringswaarde**

B van belang als onderdeel van een ensemble.

*Architectonische betekenis***

- A de stilistische betekenis in de trant van de Delftse School, de kwaliteit van de gevelcompositie.
- B de typologische betekenis als goed voorbeeld van een bouwtype, gerelateerd aan de oorspronkelijke opzet, vanwege het materiaalgebruik en constructiewijze.

*Historische betekenis/cultuurhistorische waarde****

A van belang als herinnering aan een ontwikkeling in het verleden.

- * de situeringswaarde als onderdeel van een na-oorlogse ontwikkeling aan de buitenzijde van het oorspronkelijke dorp in een parkachtige omgeving.
- ** de bouwwijze en detaillering van een ensemble uit de na-oorlogse periode, materiaalgebruik en samenstel van bouwelementen, die kenmerkend is voor deze periode; de entree's aan de achterzijde vanaf de gemeenschappelijke galerij.
- *** het complex is van belang door de gaafheid en de duidelijke herkenbaarheid als onderdeel van een naoorlogs complex.

Specifiek beschermingswaardige onderdelen:

Van het pand kunnen de navolgende aspecten als kenmerkend en derhalve als beschermingswaardig worden aangemerkt:

- pand: hoofdvorm met positionering van de architectonische onderdelen, materiaalgebruik en detaillering in de gevels.
- gevels: het metselwerk uitgevoerd in schoonmetselwerk met kenmerkende detaillering; ook de raamvormen in de voorgevel bepalen in hoge mate de verschijningsvorm van het gebouw en de natuursteenaccenten; de voorgevel en het bouwvolume is nagenoeg gaaf bewaard gebleven.
- kap: de dominante kapvorm (zadelkap en aankapping aan de voorzijde).

Door de directe relatie met het buurpand en omgeving bestaat er een directe relatie van de voor-, zij- en achtergevel van het pand hiermee, waardoor de behandeling daarvan van ingrijpende invloed zal zijn op de architectonische en cultuurhistorische waardering van het geheel.

Documentatie

Afbeelding 3

Afbeelding 4

Afbeelding 5

Afbeelding 6

Afbeelding 7

Foto's gemaakt door Willemijn Paijmans op 2 maart 2017

Bouwvergunningen

- 1949 bouwvergunning
- 1989 gevelrenovatie
- 2000 wijziging garage in schoonheidssalon

Situatie

Luchtfoto's Catharine van Clevepark 30 tm 40, Randwijk, Amstelveen (2016)

Gemeente Amstelveen

Gemeentelijk beschermd stadsgezicht

redengevende omschrijving

adres : **Plantsoen Laanhorn 1 tm 22** (Randwijck)
postcode : 1181 BE
naam object : Woningbouwcomplex bestaande uit 22 woningen
kadastraal : sectie H nrs 4287 tm 4294, 3665, 3765 tm 3767, 3676 tm 3678, 3929 tm 3933, 3951 tm 3953 (woningen) en H 4643, 4644 en 3689 (openbare ruimte).
bouwjaar : 1930 tm 1935
architect : A.R. de Vries & W. Pool

Afbeelding 1

Afbeelding 2

Gemeentelijk beschermd stadsgezicht

De bedoeling van een beschermd stadsgezicht is dat het straatbeeld, het karakter en de hoofdstructuur van het beschermde gebied in stand blijft, en dat de functionele ontwikkeling in hoofdlijn blijft aansluiten op de historische ontwikkeling. Het doel van een aanwijzing is niet om het gebied te 'bevriezen' of 'op slot te zetten' en de individuele panden in het gebied zijn niet per definitie beschermd als gemeentelijk of rijksmonument. De bescherming van het stadsgezicht heeft tot doel om ontwikkelingen en veranderingen aan gebouwen, zichtbaar vanuit het openbaar gebied, of de openbare ruimte zelf in het beschermde gezicht meer bewust te doen toetsen aan de historische karakteristieken van het cultuurhistorisch waardevolle gebied.

Voor panden binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht geldt de bescherming voor gevels en dakvlakken gericht naar de openbare ruimte. Voor wijzigingen aan deze onderdelen is een omgevingsvergunning nodig voor het onderdeel 'handelen met gevolgen voor monumenten'. Dit geldt niet alleen voor wijzigingen aan het gebouw, maar voor alle wijzigingen met invloed op het straatgezicht, zoals erfafscheidingen, bijgebouwen en werkzaamheden aan de openbare ruimte. Voor onderdelen die niet zichtbaar zijn vanaf de openbare ruimte, gelden de gewone regels uit de (omgevings)wet. Het interieur van panden binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht is geen beschermd onderdeel. De vergunningsvrije werkzaamheden zoals ingesteld door het Rijk, blijven van toepassing binnen een gemeentelijk beschermd stadsgezicht. Ook regulier onderhoud, waarbij het uiterlijk aanzien niet wijzigt, is en blijft vergunningsvrij.

Beknorte beschrijving

Het plantsoen Laanhorn bestaat een min of meer vierkant plantsoen, waar op drie van de vier hoeken straten aansluiten. Daartussen liggen blokken met eengezinswoningen. Aan de noordzijde (nummers 11 tm 14) ligt een blok met vier woningen. Aan de oostzijde (nummers 15 tm 22) ligt een blok met 8 woningen. Aan de zuid- en de westzijde van het plantsoen (nummers 1 tm 10) ligt een doorlopend blok met 10 woonhuizen. Aan dit blok zitten aan de zuidzijde woningen aangesloten aan de Margriete van Clevelaan, aan de noordzijde gaat de rij woningen door aan de Laanhorn. In de zuid-westelijke hoek van het vierkante plantsoen sluit geen straat aan, maar volgt de bebouwing een afgeschuinde hoek in de rooilijn.

Het Plantsoen ligt temidden van de wijk Randwijck, en vormde de hoofdingang van de wijk, vanaf de Amsterdamseweg, van oudsher de doorgaande route tussen Amstelveen en Amsterdam.

De bebouwing bestaat uit twee bouwlagen en een kap. Het complex heeft per blok een symmetrische opbouw en elk blok heeft een gevelindeling die wordt gedomineerd door opvallende puntgevels. De gevels bestaan uit schoonmetselwerk in een hardgraauw handvorm baksteen in waalformaat. Het doorgaande zadeldak - evenwijdig aan de straatas - is gedekt met ongeglazuurde zwarte pannen. De voortuinen worden door lage gemetselde muurtjes gescheiden van de straat. De woningen zijn in de eerste helft van de jaren dertig gebouwd in een vrij ingetogen variant van de Amsterdamse School-stijl. Deze stijl is typerend voor het werk van de architecten De Vries & Pool en sluiten aan bij de opzet voor de gemeente in de jaren dertig. In deze jaren probeerde de gemeente Amstelveen de welgestelde Amsterdammers uit de volle en drukke hoofdstad te lokken met ruime woningen in het groen.

In 1993 zijn de woonhuizen in opdracht van de Rijksluchtvaartdienst geïsoleerd in verband met geluidoverlast door Schiphol.

- exterieur

De woningen hebben twee bouwlagen en een kapverdieping, die bij de eindpanden meer het karakter van een vliering heeft. De voorgevels zijn opgetrokken uit hardgraauw handvorm baksteen (waalformaat). Het doorgaande zadeldak - evenwijdig aan de straatas - loopt bij de eindpanden door over de tweede laag, waarbij de panden in het voorste dakvlak een dakkapel bezitten; bij de eindpanden is deze breed en vierdelig op de eerste verdieping en een excentrisch dakraam op de vliering. De vier tussenpanden in het midden - met een langskap en een dakkapel met een dubbelraam - (waar nr 20 deel van uit maakt) zijn aan elkaar gelijk wat betreft omvang en uitvoering.

De rechthoekige houten voordeuren liggen onder een luifel terwijl het metselwerk aan de zijkant is uitgevoerd in strekken.

Deze tussenpanden hebben tweelaagse erkers waarvan de indeling op de begane grond gelijk is aan die van de woningen met een puntgevel, n.l. het metselwerk van de taps toelopende erker op de begane grond loopt door in de borstwering op de tweede bouwlaag; de erker heeft beneden smalle hoge enkelruits ramen onder bovenlicht aan de zijkanten en dubbele openslaande deuren aan de voorzijde; op de tweede bouwlaag is hierboven een venster met een stolpraam aangebracht en hieraan weerszijden een enkelruits zijraam. Boven de voordeur bevindt zich eveneens een venster met een stolpraam.

De vensters op de tweede bouwlaag liggen direct onder de gootlijst met een aanzienlijk overstek, die tevens als afsluiting van de bovenkant van de erkers dient.

De daken zijn gedekt met ongeglazuurde zwarte pannen.
De woningen nrs. 17 t.e.m. 20 hebben een schuurtje achter in de tuin.

Criteria

Bij de aanwijzing van objecten als gemeentelijk beschermd stadsgezicht worden de navolgende criteria in aanmerking genomen:

- situeringswaarde: A-3, B
- architectonische betekenis: A
- historische betekenis/cultuurhistorische waarde: A

- Uitwerking:

*Situeringswaarde**

- A-3 van belang als onderdeel van een historische stedenbouwkundig concept.
B van belang als onderdeel van een complex.

*Architectonische betekenis***

- A de stilistische betekenis als goed voorbeeld van de kwaliteit van de gevelcompositie en inspelen op de naaste omgeving.

*Historische betekenis/cultuurhistorische waarde****

- A van belang als herinnering aan een historische ontwikkeling in het verleden.

- * de situeringswaarde als onderdeel van een vooroorlogse ontwikkeling in de 20'er jaren die geleid heeft tot de aanleg van Randwijck als 'tuindorp' en de hoofdvorm ervan.
- ** het complex heeft waarde door de betrekkelijke gave exponent van de sobere Amster-damse school-stijl, vooral van belang vanwege de gevelcompositie in relatie tot de openbare ruimte. Het is tevens van waarde als ontwerp van de architecten De Vries & Pool.
- *** de externe architectonische opzet van het geheel als ensemble en onderdeel van een complex; van belang als herinnering aan een ontwikkeling in het verleden.

Specifiek beschermingswaardige onderdelen:

Van het pand kunnen de navolgende aspecten als kenmerkend en derhalve als beschermingswaardig worden aangemerkt:

- pand: hoofdvorm met positionering van de architectonische onderdelen, materiaalgebruik en detaillering in de gevels.
gevels: het metselwerk uitgevoerd in hardgraauw baksteen met de kenmerkende detaillering; ook de raamvormen in de gevels bepalen in hoge mate de verschijningsvorm van het geheel evenals de erker, de luifel boven de entree en de ruime overstekken van de gootlijst van de tweede bouwlaag de (voor)gevel en het bouwvolumen zijn grotendeels gaaf bewaard gebleven
dak: het doorgaande zadeldak
Openbare ruimte: Het centrale groen ingeplante plantsoen (grasveld met daarin plantvakken met bomen en struiken) te midden van de woningblokken.

Documentatie:

Afbeelding 3

Afbeelding 4

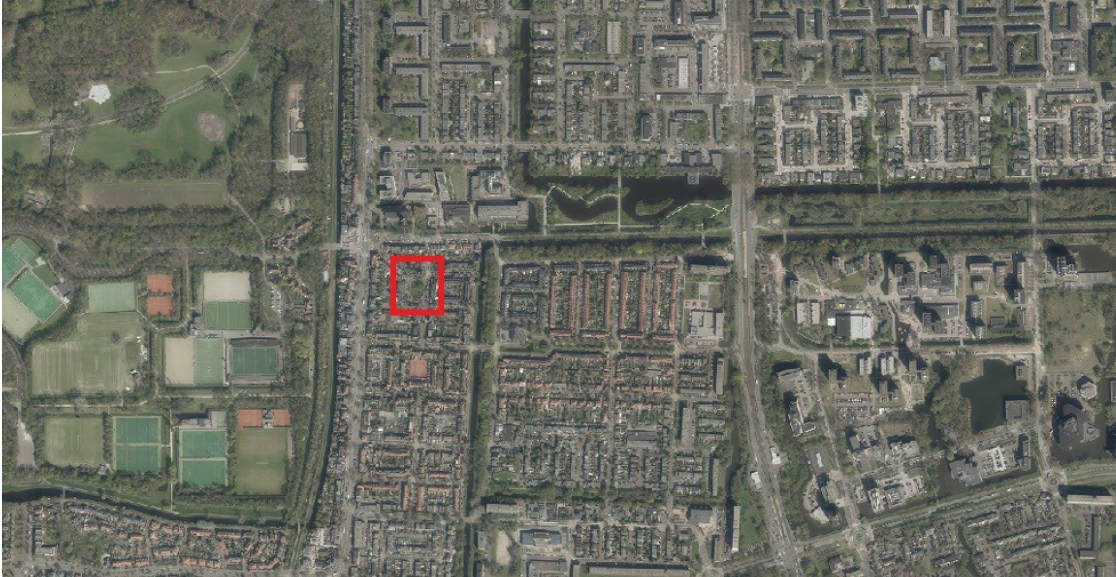
Afbeelding 5

Afbeelding 6

Foto's gemaakt door Willemijn Paijmans, adviseur Cultureel Erfgoed gemeente Amstelveen, op 22 maart 2017.

Situatie:

Elsrijk West

Beschermd stadsgezicht

Beschermd stadsgezicht

Nederland kent meer dan 400 door het Rijk aangewezen beschermde stads- en dorpsgezichten. De wettelijke grondslag hiervan ligt in artikel 35 van de Monumentenwet 1988, die in 2015 deels is vervangen door de Erfgoedwet. Deze Monumentenwet omschreef beschermde stads- en dorpsgezichten als 'Groepen van onroerende zaken die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun onderlinge ruimtelijke of structurele samenhang dan wel hun wetenschappelijke of cultuurhistorische waarde en in welke groepen zich één of meer monumenten bevinden.'¹ De stads- en dorpsgezichten die al door het rijk zijn aangewezen, blijven ook beschermd onder de Erfgoedwet.

De gemeente Amstelveen heeft in haar erfgoedverordening 2016 in paragraaf 6, artikel 18 opgenomen dat er eveneens beschermde gemeentelijke stadsgezichten aangewezen kunnen worden. De bepaling dat er minstens één beschermd monument in een (potentieel) beschermd stadsgezicht moet voorkomen, komt in de erfgoedverordening van Amstelveen niet expliciet voor.

De bedoeling van een beschermd stadsgezicht is dat de hoofdstructuur van het gebied in stand blijft, en dat de functionele ontwikkeling in hoofdlijn blijft aansluiten op de historische ontwikkeling. Het doel van een aanwijzing is niet om het gebied te 'bevriezen' of 'op slot te zetten' en de individuele panden in het gebied zijn niet per definitie beschermd als gemeentelijk- of rijksmonument. De bescherming van het stadsgezicht heeft tot doel om ontwikkelingen en veranderingen aan gebouwen of de openbare ruimte in het beschermde gezicht meer bewust te doen toetsen aan de historische karakteristieken van het cultuurhistorisch waardevolle gebied.

Dit is de waardestelling van het beschermd stadsgezicht in Elsrijk-west. Het rapport omvat een beschrijving van de historische ontwikkeling en de kenmerken van het gebied, waarna de belangrijkste identiteitsbepalende elementen en functies worden benoemd die in het bestemmingsplan gewaarborgd dienen te worden om het karakter van het gebied te beschermen.

Inleiding

Het beschermd stadsgezicht in de wijk Elsrijk beslaat een gebied dat tot stand kwam tussen 1912 en 1955 en bevat een historische spoorlijn, een polderdijk, woningbouw uit de jaren twintig van de twintigste eeuw en stedenbouwkundige structuren en stadsgroen uit de eerste helft van de twintigste eeuw.

De spoorweg tussen Amsterdam – Amstelveen – Bovenkerk werd aangelegd tussen 1912 en 1918. In deze periode was het grondgebied van Elsrijk nog een polder met bijbehorende dijkstructuur en afwateringssysteem. De spoorlijn is op de polderdijk aangelegd.

Tien jaar na de aanleg van het spoor werden de eerste woningen van Elsrijk gebouwd. Elsrijk is integraal ontworpen, met aandacht voor hiërarchie van straten, symmetrie, nauwkeurig gekozen groen en vormgegeven plantsoenen en zorgvuldig ontworpen architectuur. Aan de wijk ligt een stedenbouwkundig plan uit 1924 ten grondslag, maar doordat de wijk over een periode van meer dan dertig jaar tot stand kwam, zien we binnen het plangebied duidelijke onderlinge verschillen in stedenbouw en architectuur. De bebouwing in en rond de Jan Huddestraat is de oudste bebouwing in het gebied en is ontworpen in 1923. Deze woningbouw laat zich kenmerken door kleinere woningen en een fijne stedenbouwkundige korrel en is daardoor afwijkend van de riantere bebouwing in de rest van Elsrijk.

De Charlotte van Montpensierlaan, de Keizer Karelweg en de Graaf Aelbrechtlaan met de omringende bebouwing kwamen een decennium later tot stand, vanaf de jaren dertig. Evenals de rest van Elsrijk zijn de huizen en de kavels hier groter, want dit deel van de wijk was bedoeld voor de rijkere middenklasse. De Charlotte van Montpensierlaan is uniek als statige groene as, met centraal de waterloop en zicht op de monumentale Kruiskerk. De brede Keizer Karelweg is de noord-zuid lopende hoofdas van Elsrijk, hij wordt gesierd door hoge Italiaanse Populieren, een groene middenberm en groen aan weerszijden van de weg. De Graaf Aelbrechtlaan is de zuidelijke grens van Elsrijk-west. Deze laan wordt evenals de Charlotte van Montpensierlaan gesierd door een centrale waterloop en verschillende boomsoorten. Voornoemde straten zijn de dragers van het stedenbouwkundige ontwerp, zij omsluiten en doorkruisen de wijk, functioneren als doorgangsroute, oriëntatiepunt en als de groene zones van Elsrijk.

De Kruiskerk met het omringende park kwamen weer tien jaar later tot stand, in de vroege jaren vijftig van de twintigste eeuw. De kerk is in 1949-1950 gebouwd naar ontwerp van architect Marius Duintjer en is in 2011 aangewezen als rijksmonument. De directe omgeving van de kerk wordt in het beschermd stadsgezicht opgenomen als zijnde een belangrijk groen element in de stedenbouwkundige structuur. Hiermee laat het beschermd stadsgezicht in Elsrijk ruim veertig jaar hoogwaardige stedenbouwkundige, landschapsarchitectonische en architectonische ontwikkelingen zien.

De omschrijving in de Monumentenwet van het beschermde stads- of dorpsgezicht als groep van onroerende zaken die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun onderlinge ruimtelijke of structurele samenhang dan wel hun cultuurhistorische waarde is voor dit gebied van toepassing.

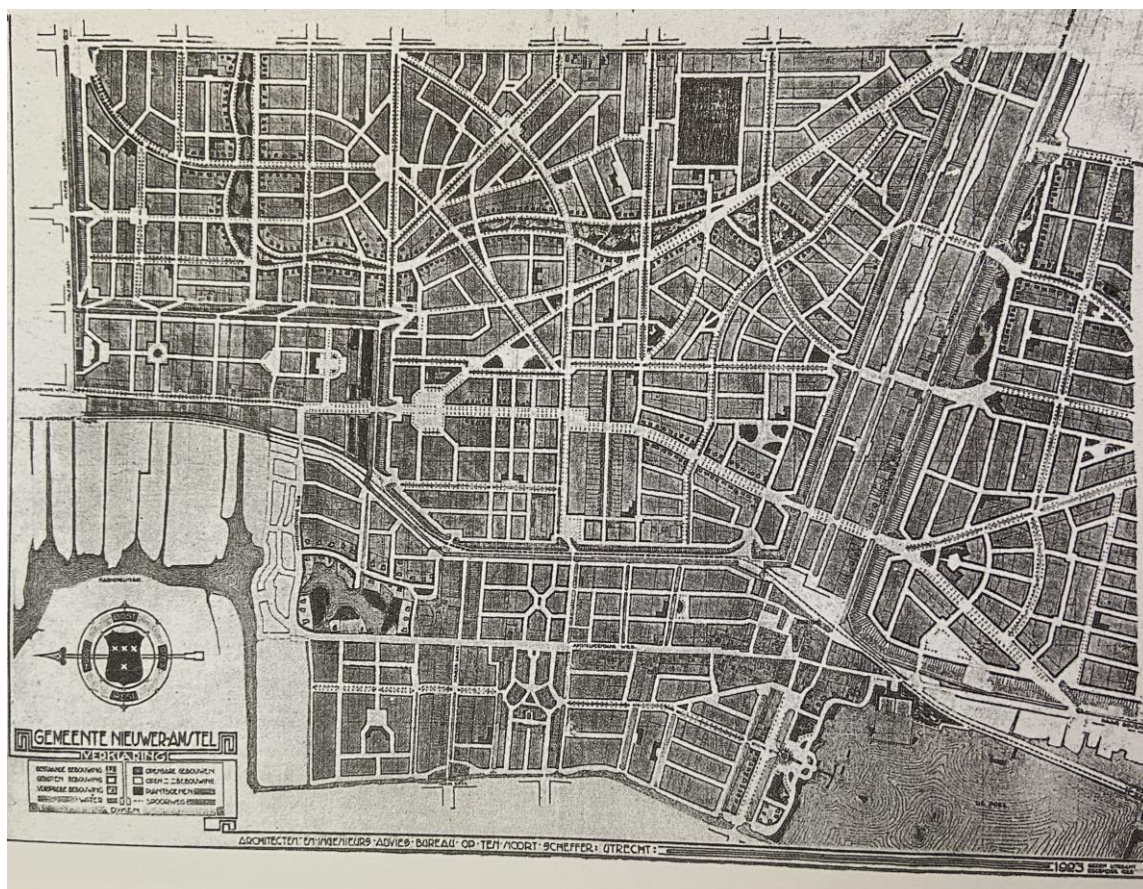
Ontstaansgeschiedenis

Het gebied Amstelveen Noord-West bestaat uit de wijken Patrimonium, Randwijck en Elsrijk, en het meest noordelijke deel van de oude dorpskern Amstelveen. Het westelijke gedeelte van dit gebied, ten westen van het Kazernepad en de Rentmeesterslaan, is niet ontveend en ligt daardoor hoger dan de wijken die ten oosten hiervan gebouwd zijn. De buurten die op dit hogere gebied liggen zijn eerder gebouwd dan de buurten van deze wijken die lager liggen, in het ontveende en ingepolderde gebied. De Amsterdamseweg is van oorsprong een veendijk, welke fungeerde als ontginningsbasis voor de verder in westelijke richting optrekkende ontginningen ten behoeve van de turfwinning. Op deze hoger gelegen dijk ontstond al in een vroeg stadium bebouwing. Bovendien fungeerde de dijk als doorgaande route tussen Amsterdam en het dorp Amstelveen.

De geschiedenis van het onderzoeksgebied begint met de aanleg van de Haarlemmermeerspoorlijn in 1912. De aanleg van het spoor hield verband met de toenemende mobiliteit en het feit dat de relatie tussen Amstelveen en Amsterdam steeds sterker en belangrijker werd. Een ander gevolg van de belangrijke relatie met Amsterdam waren de stadsuitbreidingen. Amsterdam groeide en hiermee ontstond er in de omringende gemeenten een uitbreidingsbehoefte zodat de forensen uit Amsterdam gehuisvest konden worden. Een belangrijk moment in de inperking van het grondgebied van Amstelveen was 1921, toen de noordelijke gemeentegrens van Amstelveen opnieuw werd vastgelegd. Dit was tevens het moment om over grote stadsuitbreidingen na te denken. De aanleg van Elsrijk was het resultaat van deze ontwikkeling.

Haarlemmermeerspoorlijn, een korte historie

Het spoortracé Amsterdam – Amstelveen – Bovenkerk maakt onderdeel uit van de tussen 1912 en 1918 aangelegde Haarlemmermeerspoorlijnen. De spoorlijn is grotendeels op bestaande polderdijken aangelegd, zo ook het deel dat zich in het beschreven gebied bevindt. De spoorlijn is in gebruik geweest voor goederenvervoer, en werd veel gebruikt om tuindersproducten naar de veiling in Aalsmeer te brengen. Daarnaast werd het spoor gebruikt voor forensenverkeer richting Amsterdam. Een groot succes is het personenvervoer echter nooit geworden en in 1950 werd de spoordienst voor personen gestaakt. In 1972 werd de lijn ook voor goederenvervoer definitief opgeheven. In 1975 is de Stichting Elektrische Museumtramlijn Amsterdam opgericht en vanaf dat moment wordt het tracé richting Amstelveen gebruikt voor een recreatieve tramdienst. De Elektrische Museumtramlijn Amsterdam rijdt nog steeds van het Haarlemmermeerstation tot Amstelveen-Bovenkerk. Langs de Haarlemmermeerspoorlijnen staan verscheidene historische gebouwen, meerdere hiervan zijn aangewezen als rijks- of gemeentelijk monument. Binnen het beschreven gebied bevindt zich een dubbele spoorwachterswoning uit 1913, dit pand heeft de status gemeentelijk monument. Het spoortracé Amsterdam - Amstelveen – Bovenkerk is in 2019 eveneens aangewezen als gemeentelijk monument. Een deel van dit tracé ligt binnen het beschreven gebied.

Uitbreidingsplan voor Amstelveen van Op ten Noort, 1924. Bron: beeldbank gemeente archief Amstelveen.

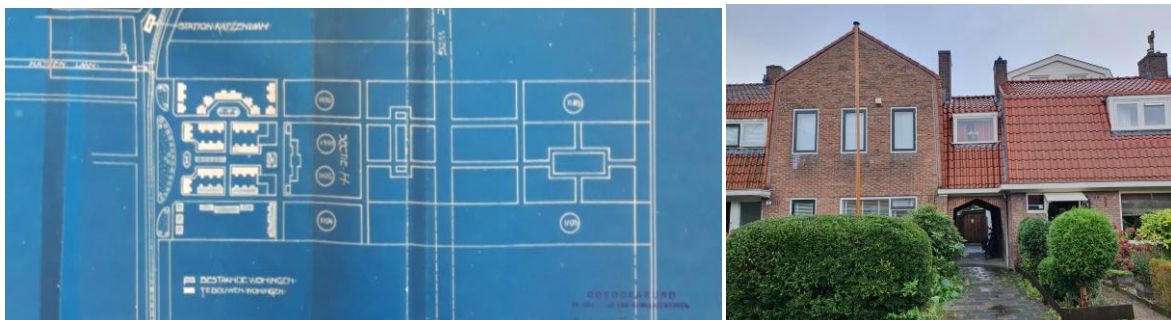
Terrasstructuren in Elsrijk, datum onbekend, bron: beeldbank NH-archief.

Een uitbreidingsplan voor Amstelveen

De groei van Amsterdam had tot gevolg dat de omringende dorpen meegroeiden. Gemeenteopzichter Leo van der Bijl tekende een uitbreidingsplan waarmee Amstelveen zou groeien tot zo'n 120.000 inwoners. Het plan werd echter afgekeurd, mede omdat de gemeenteraad geen vertrouwen had in de kwaliteit ervan. In een artikel in het *Tijdschrift voor Volkshuisvesting en Stedenbouw* uit 1923 wordt beschreven dat het plan van Van der Bijl over voldoende inwendige samenhang beschikte, waarbij onvoldoende rekening gehouden werd met de verschillende belangen tussen de grote stad Amsterdam en de kleinere plaats Amstelveen. In feite werd hier verwezen naar de 'pogingen' in Engeland om tot een uitgebalanceerde stedenbouw te komen. Deze 'pogingen' kennen we nu als de Tuinstadgedachte van Ebenezer Howard, een bekend begrip in de geschiedenis van architectuur en stedenbouw.

Er werd een nieuw stedenbouwkundig ontwerp gemaakt door Jhr. A.H. op ten Noort, ingenieur en architect uit Utrecht. Het uitbreidingsplan van Op ten Noort uit 1924 was duidelijk geïnspireerd op de tuinstadgedachte. Op ten Noort maakte gebruik van de aanwezige hoogteverschillen en waterlopen, die ontstaan waren door de inpoldering van het gebied. Hij deed een verkavelingsstudie voor de bebouwing in de nieuwe wijk, waarbij hij streefde naar voldoende afwisseling tussen gesloten en open bouwblokken en naar een goede balans tussen kleinere arbeiderswoningen en grotere huizen voor het hogere segment. Zijn plan werd goedgekeurd in 1924 en ligt aan de basis van de aanleg van Elsrijk. De bouw van de wijk heeft vele jaren in beslag genomen en de werkelijk tot uitvoer gebrachte situatie toont invloeden van verschillende ontwerpers en tijdsinvloeden. Ook gemeenteopzichter Van der Bijl heeft zijn bijdrage geleverd aan de invulling van het stedenbouwkundig ontwerp van Op ten Noort. Het door hem getekende plan werd goedgekeurd in 1926.

De oude inpolderingsstructuur met de waterlopen en het oude dijklichaam vormen de basis van Elsrijk, zij werden vanwege hun afwateringsfunctie in het ontwerp opgenomen. Aan deze structuren is de inpolderingsgeschiedenis van het gebied afleesbaar. De hoogteverschillen zijn het gevolg van de inpolderingsstructuur en werden overbrugd met trap- en terrasvormige plantsoenen die op meerdere plekken toegepast zijn. Dergelijke plantsoenen zijn te zien op historische foto's uit de jaren dertig van de twintigste eeuw, ze werden dus al vanaf de vroege bouwfase van Elsrijk aangelegd. De exacte bouwdatum is echter niet bekend en kan per plantsoen verschillen.

Links: Uitsnede uit de blauwdruk voor het stratenplan van de Jan Huddestraat, d.d. 1922, Bouwarchief gemeente Amstelveen.
Rechts: woningbouw aan de Bergervaarderstraat die typerend is voor de tuinsteden in Nederland.

Een kleine stukje tuinstad in Elsrijk

De eerste huizen van Elsrijk werden gebouwd vanaf 1924 in opdracht van woningstichting Patrimonium. Dit deel ligt in het zuidwesten van Elsrijk, in het gebied gelegen tussen de Wolfert van Borsselenweg en de Jan Benninghstraat. Men wilde een veilige, gezonde en groene omgeving creëren voor de arbeidersklasse. Een ideologie die zich uitte in ruimtelijke ordening en architectuur en die duidelijk verband hield met de tuinstadgedachte en het sociale gedachtegoed van het begin van de twintigste eeuw.

Aan de Bergervaarderstraat bijvoorbeeld staan kleine arbeiderswoningen van één bouwlaag en een kap. Deze huizen passen geheel binnen de tuinstadgedachte, door hun typologie en hun architectuur. Kenmerkend zijn

geknikte schilddaken met oranje pannen gedekt en voorzien van gemetselde schoorstenen. Er zijn kleine vensters toegepast en her en der zie je gemetselde muurtjes tussen de voortuinen. De woningen aan de Jan Huddestraat zijn wat groter, twee bouwlagen en een kap, maar deze zijn bijzonder gaaf behouden gebleven, omdat zij altijd in bezit zijn gebleven van een woningbouwcorporatie. Deze huizen zijn altijd op dezelfde wijze gemoderniseerd en onderhouden, hierdoor is de eenheid in architectuur behouden gebleven. Doordat de woningen aan een plantsoen liggen, vormt de Jan Huddestraat een klein hofje. Hierdoor is de Jan Huddestraat in stedenbouwkundig opzicht een belangrijke plek in Elsrijk.

Historische foto van de Charlotte van Montpensierlaan, datum onbekend, bron: NH-archief.

Een groene omgeving voor forensen uit Amsterdam

De bouw van de rest van Elsrijk-west vond plaats vanaf de jaren dertig. De toenmalige directeur van Gemeentewerken de heer Mijnarends was verantwoordelijk voor de nadere uitwerking van het stedenbouwkundige plan. De tuinstadgedachte met haar sociale uitgangspunten van Op ten Noort werd stukje bij beetje losgelaten en dit blijkt ook uit de ruimtelijke opzet van de Charlotte van Montpensierlaan, de Keizer Karelweg en de Graaf Aelbrechtlaan, die veel statiger van aard zijn. Mede onder invloed van burgemeester de heer Colijn kwamen er namelijk meer huizen in het hogere segment. De burgemeester was van mening dat het armelijke dorp Amstelveen uit moest groeien tot een forensengemeente voor rijke burgers uit Amsterdam. Voor deze doelgroep waren grotere woningen op ruime kavels, een statige stedenbouwkundige opzet en veel groen nodig.

Tuin- en landschapsarchitect C.P. Broerse was verantwoordelijk voor het ontwerp en de aanleg van de groenstructuur. Broerse was werkzaam in Amstelveen van 1927 tot 1967, onder andere als directeur van de plantsoenendienst. Hij was een landschapsarchitect met een duidelijke visie en heeft landelijke bekendheid verworven met zijn ontwerpen. De twee Heemparken in Amstelveen, heempark de Braak en het Jac. P. Thijssepark, die inmiddels zijn aangewezen als rijksmonument, en het Koos Landwehr-park, aangewezen als gemeentelijk monument, zijn van zijn hand. Mede dankzij het werk van Broerse geniet Amstelveen

internationaal aanzien als groene stad. Ook op Elsrijk heeft hij zijn stempel gedrukt. Binnen het stedenbouwkundig plan zorgde hij voor de groenaanleg, vooral rondom de statige assen zoals de Charlotte van Montpensierlaan. Broerse verwierf na de Tweede Wereldoorlog bekendheid als belangrijk voorvechter van de toepassing van inheemse soorten, maar dat is niet van toepassing op de hoofdassen van Elsrijk. Daarlangs heeft hij uitsluitend sierbeplantingen toegepast. De hele wijk Elsrijk-west is zelfs van origine beplant met sierbeplanting en Broerse heeft daarin een zeer breed palet aan soorten toegepast. Hij wilde de rijkdom van de schepping laten zien en was daarnaast betrokken bij de ontwikkeling van nieuwe soorten, zoals de veel gebruikte Berberis 'Amstelveen' en de landelijk nog steeds veel toegepaste veldesdoorn, de Acer campestre 'Elsrijk' waarvan de originele moederboom nog steeds aan de ventweg van de Keizer Karelweg staat. De taluds langs de spoordijk waren oorspronkelijk beplant met een zeer rijk sortiment aan sierheesters. In de zeventiger jaren zijn die taluds kort gesnoeid en aangeplant met bosplantsoen vanwege bezuinigingen op het groenbeheer, wat tot het huidige bosachtige karakter heeft geleid.

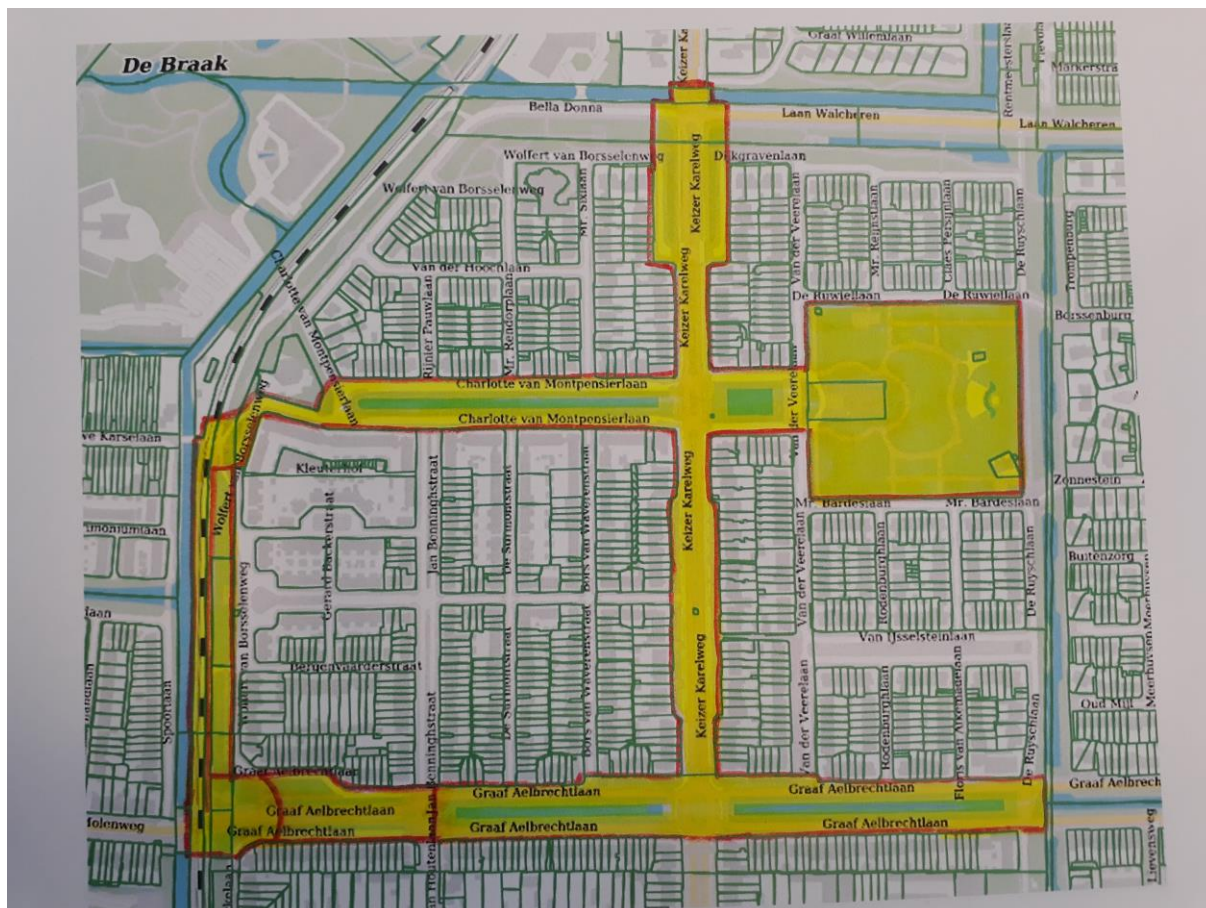

Park met openluchttheater achter de Kruiskerk, d.d. 1961. Bron: beeldbank Amstelveen.

De kerk centraal in de samenleving

Na de Tweede Wereldoorlog (1949-1950) werd in het plantsoen aan het einde van de Charlotte van Montpensierlaan de Nederlands hervormde Kruiskerk gebouwd naar ontwerp van Marius Duintjer. Het ontwerp past naadloos bij het architectonisch gedachtengoed van de wederopbouwperiode, de kerk is dan ook aangewezen als rijksmonument. Bovendien getuigt ook de inrichting van de openbare ruimte van het gedachtengoed van de jaren vijftig. Architect Duintjer vond het namelijk belangrijk dat er geen scheiding was tussen het terrein van de kerk en het openbare gebied, kerk en samenleving vloeiden daardoor letterlijk in elkaar over. De centrale positie die de kerk innam in de samenleving van de jaren vijftig komt hier tot uitdrukking. Het ontwerp voor het plantsoen rondom de kerk kwam eveneens van Broerse. In dit ontwerp heeft hij een plantsoen met een bosachtig karakter gemaakt, er werden bijvoorbeeld veel eikenbomen en essen aangeplant. Deze werkwijze past binnen de gedachte van de heemparken, waar Broerse en Amstelveen zo bekend mee zijn geworden. In het park werd een openluchttheater aangelegd, dit theater is recentelijk weer in ere hersteld en nog als zodanig in gebruik.

Situatie

Situering

Het beschermd stadsgezicht Elsrijk bevindt zich in het noordelijke deel van Elsrijk en wordt aan de westzijde begrensd door de spoorlijn. Het deel van de spoorlijn tussen de Molenweg en de dubbele baanwachterswoning (Wolfert van Borsselenweg 92) valt binnen de grenzen van het gebied. Hiertoe behoort ook het plantsoen met de gemetselde trappen op de hoek van de Graaf Aelbrechtlaan en de Wolfert van Borsselenweg. Rechts van de spoorlijn ligt de Jan Hudestraat met centraal een klein plantsoen. Van west naar oost ligt de Charlotte van Montpensierlaan, een belangrijke en monumentale zichtas die van de Wolfert van Borsselenweg richting de Kruiskerk loopt. Ten noorden van de Kruiskerk is tot slot nog een plantsoen met terrasstructuren op de hoek van de Keizer Karelweg en de Laan Walcheren.

Objecten met een erfgoedstatus

In het beschermd stadsgezicht of in de nabije omgeving bevinden zich enkele objecten met een beschermde status, te weten:

- De dubbele spoorwachterswoning aan de Wolfert van Borsselenweg 92 (gemeentelijk monument);
- De Kruiskerk (rijksmonument).
- Een blok met grondgebonden woningen tussen de Ruwiellaan, de Claes Persijnlaan en de Ruyschlaan (beschermd gemeentelijk stadsgezicht).
- De Nieuw Apostolische Kerk aan de Graaf Aelbrechtlaan 138-140 (gemeentelijk monument).

Beschrijving

Spoorwegtracé

Het spoorwegtracé is aangewezen als gemeentelijk monument en wordt beschreven en gewaardeerd in de waardestelling van 9 april 2019. Bij de beoordeling van vergunningaanvragen is de redengevende omschrijving het uitgangspunt en daarom wordt dit rapport tevens van kracht voor het beschermd stadsgezicht. Voor Elsrijk-west is het hoogteverschil tussen de spoorweg, die op een dijk ligt, en de directe omgeving van belang.

Plantsoen met terrasstructuren op de hoek van de Graaf Aelbrechtlaan en Wolfert van Borsseleweg.

Plantsoen met gemetselde terrassen

Het hoogteverschil tussen de ingepolderde grond en de voormalige polderdijk wordt in Elsrijk opgelost met openbaar groen. Het zijn relatief kleine plantsoenen waar ruimte is om even te zitten, ze zorgen voor ruimtelijkheid in de wijk en de plantsoenen geven de wijk haar groene karakter. Deze structuren zijn opgebouwd uit een combinatie van architecturale elementen te weten de gemetselde muren, trappen en bakken, met groenstructuren van aanplant en bomen. De twee locaties die onderdeel zijn van het gemeentelijk beschermd stadsgezicht vormen elk de entree van de wijk en hebben hierdoor een toegangsfunctie. Het betreft de hoek van de Graaf Aelbrechtlaan en de Wolfert van Borsseleweg in het zuidwesten en de hoek Keizer Karelweg en Laan Walcheren in het noordoosten van Elsrijk.

Graaf Aelbrechtlaan en Wolfert van Borsseleenweg

De beplanting in de gemetselde bakken bij de Graaf Aelbrechtlaan en de Keizer Karelweg bestaat uit lagere sierbeplanting en enkele groenblijvende soorten. Er staan bijvoorbeeld verschillende soorten rozen en wat Azalea's. De groene heesters worden de laatste tijd geschoren, wat het architectonische karakter versterkt. Dit is echter niet origineel. In de bakken staan, op een linde bij de spoorwegovergang na, geen bomen.

Plantsoen met terrasstructuren op de hoek van de Keizer Karelweg en de Laan Walcheren.

Keizer Karelweg en Laan Walcheren

De hoek van de Keizer Karelweg en Laan Walcheren is de toegangsweg vanuit Amsterdam naar het nieuwe centrum van Amstelveen en is naast historisch kenmerkende bebouwing aan weerszijden voorzien van een beeldbepalende en historisch waardevolle bomenbeplanting. Het zijn enkele rijen hoge Italiaanse populieren, te beginnen op de helling met de keermuren vanaf de Bella Donna/Laan Walcheren (in 2019 vernieuwd) en verderop voortgezet tussen de Charlotte van Montpensierlaan en de Graaf Aelbrechtlaan. De plantsoenen vormen de entree van Elsrijk die begint met een groepje populieren in de middenberm van de weg vlak voor de kruising met de Bella Donna/Laan Walcheren, waarna de reiziger afdaalt en een lange oprijlaan ingaat die naar het nieuwe stadcentrum voert.

Zicht op de Jan Huddestraat.

De Jan Huddestraat

De Jan Huddestraat kenmerkt zich als een intieme woonstraat rondom een plantsoen met bebouwing van relatief klein formaat. Zoals gebruikelijk in een arbeiderswijk liggen de huizen met hun ondiepe voortuinen dicht op de stoep, erfafscheidingen zijn laag zodat de relatie tussen de voortuinen en de openbare ruimte gewaarborgd blijft. De straat is bedoeld voor langzaam rijdend verkeer. Het plantsoen aan de Jan Huddestraat is van oudsher beplant met sierbeplanting. Er staan twee zuileiken in en de sierbeplanting is een aantal jaren terug vernieuwd. Het is een modernere combinatie van enkele groenblijvende soorten, lagere bloeiende heesters en enkele soorten vaste planten, maar met behoud van het originele sierkarakter van het plantsoen. De Jan Huddestraat ontleent haar ruimtelijke, maar besloten en groene karakter aan deze indeling en aanplant.

De bebouwing langs de Jan Huddestraat bestaat uit woonblokken met rijwoningen van twee bouwlagen en een kap. Elk blok staat onder één schilddak en is gedekt met keramische oranje pannen. De gevels zijn opgetrokken in schoonmetselwerk in halfsteens verband. De gevels van de woningen zijn steeds op dezelfde wijze ingedeeld, met een ingang onder een luifel en een groot rechthoekig venster rechts of links daarvan.

Charlotte van Montpensierlaan gezien richting de Kruiskerk. Bron: Google Maps

Charlotte van Montpensierlaan en het park rondom de Kruiskerk

De Charlotte van Montpensierlaan is een rechte laan met centraal een waterloop, tussen de Wolfert van Borsselenweg en de Kruiskerk. De laan wordt doorsneden door de Keizer Karelweg, een grotere doorgangsweg in Elsrijk. Dit is tevens de enige plek waar het water onderbroken wordt. Kleinere woonstraten komen haaks uit op de Charlotte van Montpensierlaan en delen de bebouwing op in woonblokken. Door het eenduidige stedenbouwkundig ontwerp is er sprake van ritmische samenhang in de bouwblokken. Ook de architectuur vertoont duidelijke overeenkomsten, dit draagt bij aan de samenhang in de wijk. De Charlotte van Montpensierlaan onderscheidt zich van de andere straten in Elsrijk door de brede opzet en het centraal gelegen water, door de zichtas richting de Kruiskerk, doordat er meer beplanting aanwezig is dan in de andere straten en doordat sommige woningen iets rijker gedetailleerd zijn dan de gemiddelde bebouwing in Elsrijk. De Charlotte van Montpensierlaan is een rechte west-oost georiënteerde hoofdas die eindigt vóór de Kruiskerk, een belangrijke zichtas. Het omringende stratenpatroon is eveneens recht, de straten zijn loodrecht op elkaar gepositioneerd. De rooilijnen liggen recht langs de straten en de percelen en woonblokken zijn gelijkmatig van oppervlakte en omvang met uitzondering van enkele hoekpercelen. De centrale waterloop is opgedeeld in twee delen. Het oostelijke deel heeft vier rechte gemetselde kademuren en centraal een spuitfontein. Het westelijke deel heeft rechte gemetselde kademuren en aan de kopse kanten halfronde beëindigingen. Rondom het water ligt een brede aflopende grasstrook.

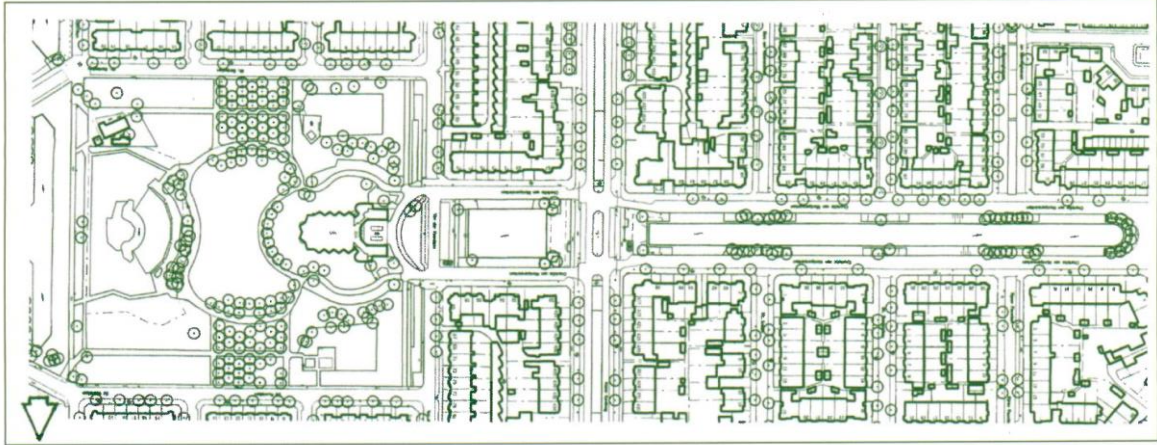
Charlotte van Montpensierlaan gezien richting het westen. Inrichting van de openbare ruimte. Bron: Google Maps

Aan weerszijden van het water ligt de straat, die toegankelijk is voor autoverkeer (éénrichtingsverkeer). Met uitzondering van de Keizer Karelweg, die geasfalteerd is, zijn de wegdekken voorzien van klinkerbestrating. Langs de straten liggen de met stoeptegels belegde stoepen. Alle woonblokken hebben een voortuin, de erfgrans wordt afwisselend met heggen of hekjes aangegeven. Bij enkele percelen is de erfafscheiding hoger dan 1,50 meter, waardoor het zicht op de voortuin en de voorgevel belemmerd wordt. Bij enkele percelen is een oorspronkelijke lage gemetselde erfafscheiding behouden gebleven.

Het ontwerp voor groenaanleg rondom de Charlotte van Montpensierlaan en het park rondom de Kruiskerk komt van Broerse. Rondom de rechte vijverpartijen van de Charlotte van Montpensierlaan was het ontwerp voor het groen statig, lineair en symmetrisch. Rondom de kerk was het ontwerp landschappelijker van karakter doordat de begroeiing dichter was en omdat de paadjes een kronkelend verloop kregen. Het gehele parkontwerp is echter symmetrisch opgezet en vormt daarmee een voortzetting van het groen rondom de Charlotte van Montpensierlaan. De laan en het park kunnen daarom als één geheel beschouwd worden. In het park bevond zich van oorsprong een openluchttheater. Nadat het theater tijdelijk buiten gebruik geraakt was, is dit aan het begin van 21e eeuw in ere hersteld en opnieuw in gebruik genomen.

Het oorspronkelijke beplantingsschema van Broerse was uitgebreider en rijker dan de huidige beplanting. Niet alle bomen zijn behouden gebleven en veel van de oorspronkelijke begroeiing is vervangen door nieuwe beplanting, maar het ontwerp is in grote lijnen herkenbaar behouden gebleven. De bomen dragen in belangrijke mate bij aan het lineaire en monumentale karakter van het stedenbouwkundige ontwerp. Tussen de stoep en de rijweg zijn bomen aangeplant. Het lineaire beplantingsschema benadrukt de zichtas richting de Kruiskerk. Aan het einde van het water staan de bomen juist in groepen en vormen zodoende de beëindiging van de waterpartij. De beplanting bestaat uit elzen in de stoepen voor de woningen en groepen met berken (*Betula costata*, een Aziatische soort) en enkele treurwilgen in het talud. Op de hoeken bij de kruising met de Keizer Karelweg staan Italiaanse populieren. De groepjes met bomen in een ondergroei van heesters staan juist daar waar de zijstraten op de Charlotte van Montpensierlaan aansluiten. Hiermee hebben die zijstraten uitzicht op die boomgroepen. In de taluds tussen de boomgroepen in hebben vroeger rozen gestaan, maar voor Broerse waren die minder belangrijk. Het ging hem om de ruimtelijke werking van het groen. De zichtas op de kerk is belangrijk en mag niet dichtgroeien door te groot wordende treurwilgen.

Het plantsoen rond de Kruiskerk is beplant met bomen. Achter de kerk ligt een centrale weide en aan weerszijden daarvan een aanplant van eiken in een strak gelid en aan beide zijden van de kerk een nevenruimte met een speelplek. Achter de weide begint een gemengde bosaanplant met hoge bomen. In dat bos ligt het gerenoveerde openluchttheater. Het park rond de kerk staat in open verbinding met de aangrenzende buurt en zet de kerk symbolisch midden in de samenleving. Voor de kerk is een grote rechthoekige vijver gemaakt met groene oevers en een aanplant van treurwilgen en Italiaanse populieren. Door de kerk niet aan de weg te bouwen maar achter de vijver ontstaat er een fraai ensemble met het park rond de Kruiskerk en de Charlotte van Montpensierlaan.

Beplanting rondom de Charlotte van Montpensierlaan en de Kruiskerk. Bron: H. Koningen, Groene Sier het gezicht van de wijk, Amstel Mare, nr. 114-2019.

De Keizer Karelweg gezien richting het noorden. Foto: Google Maps.

Keizer Karelweg

De Keizer Karelweg is een noord-zuid as door Amstelveen en loopt over in de Amsterdamseweg in het noorden en de Van der Hooplaan in het zuiden. Het deel dat in het beschreven gebied ligt, betreft het stuk tussen Laan Walcheren en de Graaf Aelbrechtlaan en heeft een recht verloop met een middenberm en openbaar groen aan weerszijden. De Keizer Karelweg wordt doorsneden door de Charlotte van Montpensierlaan. De secundaire straten van Elsrijk-west lopen veelal parallel aan de Keizer Karelweg, hierdoor zijn er vrij weinig zijstraten en zijn er grote aaneengesloten rijen van woningen langs de weg. De architectuur kenmerkt zich als traditionele jaren dertig woningbouw. De huizen vertonen duidelijke overeenkomsten onderling en met de bebouwing in omliggende straten, dit draagt bij aan de samenhang in de wijk. De Keizer Karelweg onderscheidt zich van de andere straten in Elsrijk door de brede opzet en de middenberm met enkele kunstobjecten en middelhoge bomen en de groenstroken met hoge bomen. Hiermee kan de Keizer Karelweg gezien worden als één van de noord-zuid georiënteerde hoofdassen van Elsrijk-west.

De Keizer Karelweg is opgedeeld in een middenberm met aan weerszijden een geasfalteerde rijbaan, parkeervakken, een fietspad met stoeptegelpaviment, een groenstrook met heesters en Italiaanse Populieren en een trottoir met stoeptegels. De rooilijnen liggen recht langs de straat en de percelen en woonblokken zijn gelijkmatig van oppervlakte en omvang met uitzondering van enkele hoekpercelen. De woningen hebben een kleine voortuin met lage erfafscheidingen.

De beplanting is een belangrijk element aan de Keizer Karelweg. De hoge bomen aan weerszijden van de weg zijn Italiaanse populieren (*Populus nigra* 'Italica') en in de middenberm staan magnolia's (*Magnolia kobus*). Verderop staan ook nog andere boomsoorten als bergiepen, essen en sierkersen. In de middenberm staat verschillende kunstobjecten. Het oorspronkelijke ontwerp voor het groen is van Broerse. De oorspronkelijke opzet van het groen is nog grotendeels intact, hoewel alle beplantingen vanwege veroudering ooit vervangen moeten worden. Dat geldt natuurlijk vooral voor sierheesters maar ook voor bomen. De populieren langs de Keizer Karelweg zijn in de jaren zeventig van de vorige eeuw al eens vervangen, want het is een soort die in de stad niet heel oud kan worden. De huidige populieren zijn nu ook weer dicht bij een derde generatie, en waar de weg omhoog loopt naar de aansluiting met de Laan Walcheren zijn ze inmiddels al vervangen door nieuwe aanplant.

De Graaf Aelbrechtlaan gezien richting het westen. Beeld: Google Maps.

Graaf Aelbrechtlaan

De Graaf Aelbrechtlaan is een rechte laan met centraal een waterloop, de laan loopt tussen de Molenweg en de Rembrandtweg. Het deel dat binnen het beschermd stadsgezicht ligt loopt van de Molenweg tot de De Ruyschlaan. De laan wordt doorsneden door de Keizer Karelweg, dit is tevens de enige plek waar het water onderbroken wordt. Kleinere woonstraten komen haaks uit op de Graaf Aelbrechtlaan en delen de bebouwing op in woonblokken. Door het eenduidige stedenbouwkundig ontwerp is er sprake van ritmische samenhang in de bouwblokken. Ook de woningen, die zich kenmerken als traditionele jaren dertig architectuur, vertonen duidelijke onderlinge overeenkomsten, dit draagt bij aan de samenhang in de wijk. De Graaf Aelbrechtlaan onderscheidt zich van de andere straten in Elsrijk door de brede opzet en het centraal gelegen water en doordat er meer beplanting aanwezig is dan in de andere straten in Elsrijk-west. Hiermee kan de Graaf Aelbrechtlaan gezien worden als één van de west-oost georiënteerde hoofdassen van Elsrijk.

De Graaf Aelbrechtlaan is een rechte as, het omringende stratenpatroon is eveneens recht, de straten zijn loodrecht op elkaar gesitueerd. De rooilijnen liggen recht langs de straten en de percelen en woonblokken zijn gelijkmatig van oppervlakte en omvang met uitzondering van enkele hoekpercelen. De waterloop ligt centraal in de laan en heeft een recht verloop. Het water wordt doorsneden door de Keizer Karelweg. Op de kruising bevindt zich een ovaalvormige rotonde met hierin bergiepen (*Ulmus glabra* 'Exoniensis'). Ze zijn gehandhaafd bij de aanleg van de rotonde in 2014. Zowel het oostelijke als het westelijke deel hebben rechte gemetselde kademuren en aan de kopse kanten rechte gemetselde beëindigingen. Rondom het water ligt een brede aflopende grasstrook.

Aan weerszijden van het water ligt de geasfalteerde rijbaan, die toegankelijk is voor autoverkeer (éénrichtingsverkeer). Langs de rijbanen liggen de met stoeptegels belegde stoepen. In de stoepen zijn hoge bomen aangeplant. Alle woonblokken hebben een voortuin, de erfgrans wordt afwisselend met lage heggen of hekjes aangegeven.

Het ontwerp voor groenaanleg komt oorspronkelijk van Broerse, maar uiteraard zijn veel bomen en heesters inmiddels vervangen. Langs de Graaf Aelbrechtlaan staan in de stoepen Italiaanse elzen (*Alnus cordata*), langs de rijbaan staan in de taluds treurberken (*Betula pendula* 'Tristis') en in de grasstroken aan de noordzijde, nabij de aansluiting met de Keizer Karelweg staan goudiepen (*Ulmus carpinifolia* 'Wredei'). De taluds zijn beplant met groenblijvende heesters in groepen die tegenover de zijstraten staan, zoals dat ook is gedaan langs de Charlotte van Montpensierlaan. Aansluitend aan die heestergroepen zijn perken met rozen geplant. Deze opzet is het resultaat van een herinrichting van ongeveer 25 jaar geleden, en maakt van de Graaf Aelbrechtlaan met recht een rozenroute. Omdat het omvangrijke rozensortiment dat Amstelveen vroeger kende door bezuinigingen erg is afgenomen is deze aanplant hier extra waardevol.

Waardering

Cultuurhistorische waarde

Het gehele gebied is van cultuurhistorische waarde, omdat het een gelaagdheid bevat uit verschillende fasen van de geschiedenis van Amstelveen. Het gebied bevat zichtbaar bewaard gebleven aspecten uit de Amstelveense inpolderingsgeschiedenis, de spoorweggeschiedenis, de geschiedenis van arbeidershuisvesting en de tuinstadgedachte en het denken over en waardering van stedelijk groen in een nieuwe uitbreidingswijk.

- De spoorlijn Amsterdam – Amstelveen – Bovenkerk is gemeentelijk monument. Het deel ter hoogte van de Wolfert van Borsseleenweg is opgenomen in het beschermd stadsgezicht, omdat het bijdraagt aan het historische verhaal van het gebied. Het vertelt over de spoorweggeschiedenis en de relatie tussen Amstelveen en Amsterdam. Bovendien ligt het spoor op de oude polderdijk, waardoor de inpolderingsgeschiedenis zichtbaar behouden gebleven is.
- De terrasvormige plantsoenen bij de Graaf Aelbrechtlaan en de Keizer Karelweg zijn van cultuurhistorisch belang, omdat zij getuigen van het hoogteverschil in het ingepolderde gebied. Bovendien laten deze structuren zien hoe er in de jaren dertig van de twintigste eeuw gedacht werd over een ruimtelijke en groene openbare inrichting die gericht was op een gezonde en aangename woonomgeving die zorgvuldig voorgegeven werd.
- De Jan Huddestraat heeft cultuurhistorische waarde, omdat de stedenbouwkundige opzet, het groen en de bebouwing behoren tot het oudste deel van Elsrijk en nog gebouwd zijn voor de arbeidersklasse, anders dan de rest van de wijk die voor de middenklasse gebouwd werd. Dit deel van Elsrijk is geïnspireerd op de tuinstadgedachte en is hiermee van hoge cultuurhistorische waarde.
- De hoofdassen van Elsrijk-west, te weten de Charlotte van Montpensierlaan, de Keizer Karelweg en de Graaf Aelbrechtlaan zijn van cultuurhistorische waarde omdat de stedenbouwkundige opzet en de groenaanleg getuigen van het oeuvre van Broerse, een landschapsarchitect die landelijke bekendheid genoot en in belangrijke mate bijgedragen heeft aan het groene karakter van Amstelveen. De lanen zijn daarnaast representatief voor de sociaalmaatschappelijke context van de jaren dertig van de twintigste eeuw. Uit de ruimtelijke en groene stedenbouwkundige opzet en uit de woningtypes blijkt dat deze wijk bedoeld was voor het midden-hoge woonsegment. De gemeente Amstelveen wilde welgestelde burgers uit Amsterdam naar zich toe trekken.
- Het stedenbouwkundig plein voor de Kruiskerk en het park rondom de kerk zijn van cultuurhistorische waarde omdat zij symbool staan voor de sterke verwevenheid tussen kerk en samenleving in de sterk verzuilde jaren vijftig van de twintigste eeuw. De sterke relatie tussen kerk en samenleving komen tot uiting in de open relatie tussen het terrein van de kerk en de wijk.

Stedenbouwkundige waarde

Het gehele gebied is van stedenbouwkundige waarde, omdat het bepaalde ontwikkelingen in het stedenbouwkundig denken in Nederland in de eerste helft van de twintigste eeuw laat zien. Daarnaast bezitten de afzonderlijke onderdelen stedenbouwkundige waarden die verband houden met de specifieke lokale historie.

- De spoorlijn Amsterdam – Amstelveen – Bovenkerk, te weten het deel langs de Wolfert van Borsseleenweg is van stedenbouwkundig belang als een belangrijke historische infrastructurele en als een groene as in de stad. De spoorlijn vormt hier de groene en ruimtelijke beëindiging van de wijk.
- De terrasvormige plantsoenen zijn van stedenbouwkundige waarde, omdat de architecturale gemetselde terrassen het hoogteverschil benadrukken en omdat de beplanting in belangrijke mate bijdraagt aan het groene karakter van Elsrijk-west. Doordat het plekken zijn waar passanten even kunnen zitten, dragen zij bij aan een aangename en veilige woonomgeving waar men graag verblijft.
- De Jan Huddestraat is van stedenbouwkundige waarde vanwege het kleinschalige en intieme karakter met de huizen bijna direct gelegen aan de woonstraat. De straat ontleent haar ruimtelijke en groene karakter aan het ovaalvormige plantsoen met de historisch waardevolle bomen. De originele

bouwblokken zijn gaaf behouden gebleven en dragen door hun bouwhoogte, kleinschaligheid, onderlinge samenhang en positie ten opzichte van de weg en elkaar bij aan het karakter van de laan.

- De hoofdassen van Elsrijk-west, te weten de Charlotte van Montpensierlaan, de Keizer Karelweg en de Graaf Aelbrechtlaan zijn van stedenbouwkundig belang, omdat het de dragers zijn van de stedenbouwkundige structuur. Zij vormen belangrijke doorgangsroutes, geven de gebruiker oriëntatiepunten en richtingsgevoel. De inrichting van de openbare ruimte is ruimtelijk en groen, dit komt door toepassing van middenbermen, water, groenstroken, bloemperken en hoge bomen. De vormgeving van het openbaar gebied is statig, met herhaling van groepen planten en belangrijke zichtassen. Deze vormgeving draagt bij aan hoe het karakter van Elsrijk-west oorspronkelijk bedoeld was, namelijk een ruimtelijke woonwijk voor welgestelde burgers uit Amsterdam.
- De Charlotte van Montpensierlaan en het park rondom de Kruiskerk kennen een samenhangende en herkenbare stedenbouwkundige structuur. Het ontwerp van de openbare ruimte is vrijwel ongeschonden behouden gebleven en draagt in belangrijke mate bij aan de ruimtelijkheid en het groene karakter van de laan. De zichtas richting de kerk is hierbij essentieel. De rijbanen in de Charlotte van Montpensierlaan zijn met klinkers bestraat, dit draagt bij aan het karakter van de laan.

Groenstructuur/landschapsarchitectuur

De beplanting draagt in belangrijke mate bij aan de waarde van het stedenbouwkundig ontwerp. Het groen draagt bij aan het groene en ruimtelijke karakter van het gebied. De formele opzet met zijn haast architectonische vormgeving van het groen, in samenhang met de bouwkundige elementen als de vijverkoppen en terrassen, de symmetrie, en de keuze voor sierbeplantingen zijn kenmerkend. De landschapsarchitectuur, de stedenbouwkundige structuur en de architectuur vormen een harmonisch geheel. De belangrijkste groenstructuren zijn:

- Het groen en de ruimtelijkheid rondom het spoor en het zichtbaar bewaard gebleven hoogteverschil.
- De plantsoenen met terrasstructuren bij het begin van de Graaf Aelbrechtlaan en bij de Keizer Karelweg.
- Het plantsoen in de Jan Huddestraat. De twee zuileiken zijn als boomtype niet essentieel, maar het is van belang dat in het plantsoen zuilvormige bomen staan.
- Het park rondom de Kruiskerk, met het bosachtige karakter aan de achterzijde, het openluchttheater, het parkachtige karakter aan de voorzijde en de open relatie met de openbare ruimte.
- De Charlotte van Montpensierlaan, de Keizer Karelweg en de Graaf Aelbrechtlaan, die mede dankzij het groen ieder een belangrijke as vormen. De volgende elementen/kenmerken langs deze assen zijn van belang:
 - De groene oevers langs het water die een duidelijke helling hebben.
 - De perken met lage heesters en/of rozen.
 - De bomen langs het water en de bomen langs de stoepen.
 - De bomen in de middenberm en in de groenstroken langs de stoep.

Bebouwing

De bebouwing langs de Jan Huddestraat en Charlotte van Montpensierlaan kent architectonische kwaliteit, omdat deze exemplarisch is voor de bouwtraditie in Nederland in de jaren twintig en dertig van de twintigste eeuw. De richtlijnen voor het behoud van de bebouwing zijn vastgesteld in de welstandsnota van Amstelveen. De bebouwing valt derhalve niet onder het regime van het beschermd stadsgezicht, maar dient wel met aandacht beoordeeld te worden bij vergunningaanvragen.

Bronnen

Literatuur en rapporten

- Ir. H.T. Vink, *Amstelveen, van Dorpje aan de poel tot stad in het groen*, Amstelveen 1999
- Bram Galjaard en Hein Koningen, *Amstelveen in het groen, 75 jaar Amstelveense parken en plantsoenen*, Vereniging Historisch Amstelveen, 2002.
- Agnes Hemmes, *Beschrijving van het spoortracé Amsterdam – Amstelveen – Bovenkerk*, Gemeente Amsterdam, 2019
- Gemeente Amsterdam, BMA, *Cultuurhistorische verkenning en advies Havenstraatterrein*, Amsterdam 2013.
- Peter van Schaik, 'Het stadsdorp Elsrijk', *Amstel Mare*, nummer 114-2019, pp. 2-6
- Paul Paris, 'Tussen de singels, de evolutie van de doorzonwoning in Elsrijk', *Amstel Mare*, nummer 114-2019, p.p. 9 – 20.
- Hein Koningen, 'Groene sier, het gezicht van de wijk, Gemeentelijk groen in Elsrijk', *Amstel Mare*, nummer 114-2019, p.p. 21-31.
- Bram Galjaard, 'Vertrouwen in eigen kracht', *Groen* 1-1997, p.p. 24-28
- Welstandsnota https://www.amstelveen.nl/wonen-leven/publicatie/omgevingsloket_beleid-en-visie_welstandsnota

Archiefmateriaal

Historische foto's beeldbank gemeentearchief Amstelveen.

Beeldmateriaal

Alle foto's zijn van MOOI Noord-Holland, tenzij anders vermeld. MOOI Noord-Holland maakt gebruik van Google Maps afbeeldingen wanneer veldwerkfoto's onbruikbaar zijn vanwege regen of slecht licht.

MOOI NOORD-HOLLAND

Emmastraat 111
1814 DP Alkmaar
T 072 520 44 59
info@mooinoord-holland.nl
www.mooinoord-holland.nl
juni 2020

Onderzoek en tekst

Marrit van Zandbergen
Sebas Baggelaar
Dorine van Hoogstraten

Noten bij de tekst

¹ Tekst Monumentenwet 1988, artikel 1f